

Alueiden komitean lausunto aiheesta "Euroopan yritysten kilpailukyky ja maailmanlaajuistumisen haaste – Kannustuskeinot"

(2000/C 57/05)

ALUEIDEN KOMITEA, joka

ottaa huomioon komission tiedonannon "Euroopan yritysten kilpailukyky ja maailmanlaajuistumisen haaste – Kannustuskeinot" KOM(1998) 718 lopull.,

ottaa huomioon komission 25. tammikuuta 1999 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 198 c artiklan ensimmäisen alakohdan mukaisesti tekemän päätöksen pyytää aiheesta alueiden komitean lausunto,

ottaa huomioon työvaliokuntansa Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksen 198 c artiklan nojalla tekemän päätöksen laatia aiheesta lausunto ja antaa lausunnon valmistelu valiokunta 6:n "Työllisyys – Talouspolitiikka – Yhteismarkkinat – Teollisuus – Pk-yritykset" tehtäväksi,

ottaa huomioon valiokunta 6:n syyskuun 27. päivänä 1999 hyväksymän lausuntoluonnoksen CdR 134/99 rev. 1, jonka esittelijä oli Jean-Louis Joseph (F, PSE),

hyväksyi yksimielisesti 17. ja 18. marraskuuta 1999 pitämässään 31. täysistunnossa (marraskuun 18. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon.

1. Johdanto

1.1. Alueiden komitea on tyytyväinen komission pyrkimykseen vahvistaa ja määritellä tiedonannon avulla Euroopan kilpailukykyyn edellyttämät toimintakeinot talouden maailmanlaajuistumisen kiihtyessä. On tärkeää avata keskustelu välineistä, jotka on otettava käyttöön, jotta voidaan siirtyä puheista tekoihin. Alueiden komitea haluaa antaa asiaan oman panoksensa.

1.2. Unionitaso soveltuu epäilemättä parhaiten asianmukaisten toimintalinjojen ja välineiden asettamiseen kuitenkin sillä ehdolla, että jäsenvaltio- ja paikallistasolla sovelletaan aina tarpeen tullen läheisyysperiaatetta. Kilpailukykyyn käsite on selkeä yritysten kohdalla mutta vaikeasti määriteltävä ja jopa epäselvä alueellisesta ja paikallisesta näkökulmasta.

1.3. Talouden kansainvälistyminen on väistämätöntä. Kysymys ei olekaan siitä, onko se paras väylä taloudelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle, vaan Euroopan unionin saattamisesta parhaaseen mahdolliseen asemaan huomisen maailmassa. Tavoitetta ei tule nähdä pelkästään markkinaosuuksilla mitattavana taloudellisena asemana. Yleisenä velvollisuutena on täyttää Euroopan kansalaisten elintaso- ja elämänlaatuvaatimukset, johtaa Eurooppa kestävästi kehityksen tielle sekä valmistaa tuleville sukupolville maailma, jossa vallitsee hyvinvointi ja kunnioitetaan ihmisoikeuksia ja ympäristöä ja jossa kansat harjoittavat keskinäistä vaihtoa maailmanlaajuisesti.

1.4. Alueiden komitea ihmettelee kuitenkin komission tiedonannon erittäin kielteistä arviota Euroopan ja eurooppalaisten yritysten asemasta maailmanlaajuistumisessa. Suuntauksista ja niiden toteuttamisesta käytävää keskustelua varten tarvitaan ilman muuta Euroopan vahvuuksien ja heikkouksien tarkkaa kartoitusta. Komission esittämässä arviossa eritellään kylläkin onnistuneesti Euroopan tiettyjä heikkouksia, mutta siinä viitataan vain ohimennen Euroopan tarjoamiin myönteisiin mahdollisuuksiin ja voimansa osoittaneeseen "eurooppalaiseen malliin", joka on mahdollistanut yhtenäisen ja yhteisvastuullisen Euroopan rakentamisen. Sen sijaan jatkuva viittaus "amerikkalaisen mallin" toimivuuteen peittää tosiasian, että kyseisellä mallilla on heikkoutensa (sosiaalisten erojen ja köyhyyden lisääntyminen, väkivalta jne.) ja että jokainen kehitysmalli nousee omasta ideologisesta, historiallisesta ja kulttuuriympäristöstään eikä se ole sellaisenaan siirrettävissä muualle. Kaikki mallit voivat tietenkin olla innoituksen lähteenä määriteltäessä tehokkaita toimintaväyliä. Japanilaista mallia käytettiin aikanaan määriteltäessä laajoja eurooppalaisia tutkimusyhteistyöohjelmia. Joka tapauksessa on vahvistettava nimenomaan eurooppalaista mallia oikeudenmukaisen ja voimakkaan Euroopan rakentamiseksi ja eurooppalaisten yritysten menestymiseksi maailmanmarkkinoilla.

1.5. Euroopan yhtenäismarkkinoiden luominen on ensimmäinen edistysaskel, vaikkei se ole vielä lopullisesti toteutunut (palvelut, teollis- ja tekijänoikeudet jne.). Eurooppa muodostaa tällä hetkellä maailman suurimman sisämarkkina-alueen, samalla kun yksimielisesti myönnetään, että Yhdysvaltojen markkinoiden mittavuus on ollut ja on edelleenkin amerikkalaisen kilpailukykyyn määrävä tekijä. Vaikka eurooppalaisella tutkimusyhteistyöllä on heikkoutensa, sen tilinpäätös ei ole yksinomaan negatiivinen. Tällä puiteohjelmien ja rakennerahastojen

yhteisvaikutukseen ja täydentävyyteen perustuvalla mallilla on onnistuttu vahvistamaan sekä eurooppalaista kilpailukykyä että taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta⁽¹⁾.

1.6. Kaikissa analyyseissä tulee lisäksi muistaa, että sekä Euroopan rakentamisessa että maailmanlaajuistumisessa on kysymys meneillään olevasta historiallisesta prosessista. Kumpakaan prosessia ei voida pitää lopullisesti toteutettuna. Tämä merkitsee erityisesti sitä, että maailmantalouden toiminnalliset ominaispiirteet eivät vielä ole lopullisesti hahmottuneet. Pelisäännöt eivät ole vakiintuneet (eikä niitä ole kunnolla määriteltä). Euroopan on pyrittävä osallistumaan pelisääntöjen määrittelyyn ja muokkaamaan niitä hyväkseen⁽²⁾. Komission tiedonannossa korostetaan meneillään olevien ja tulevien kansainvälisten kauppaneuvottelujen ja suorista ulkomaaninvestoinneista käytävien neuvottelujen merkitystä. Tämä on ensisijainen huolenaihe, mutta maailmanlaajuisen talousjärjestelmän rakentamista ei saa rajata yksinomaan vapaakaupan näkökulmasta tarkasteltavan kansainvälisen kaupan puitteisiin. Keinoja Euroopan aseman vahvistamiseksi tulee pohtia laajemmin kuitenkin niin, että Euroopan erityispiirteitä ja monimuotoisuutta kunnioitetaan. Kuntien ja alueiden Eurooppa on tällöin välttämätön osa Euroopan kilpailukykyä koskevaa lähestymistapaa.

2. Kilpailukyky, Euroopan rakentaminen, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus

2.1. Alueiden komitea huomauttaa, että kilpailukyvyn käsite ei tarkoita samaa yritysten ja maantieteellisten yksiköiden (Eurooppa, jäsenvaltiot, alueet) näkökulmasta. Yritystasolla kilpailukyky merkitsee yritysten kykyä kilpailla tietyillä markkinoilla (paikalliset, valtakunnalliset, eurooppalaiset, maailmanlaajuiset markkinat), mutta käsite hämärtyy, kun sitä yritetään määritellä yrityksen sijasta maantieteellisen yksikön kannalta. Lisäksi kilpailukyvyn mittaaminen käy hyvin pulmalliseksi maailmanlaajuistumisen yhteydessä, kuten komissio perustellusti toteaa. Asiaa tulee pohtia erityisesti kolmella eri tasolla.

2.2. Ensinnäkin yritysten kilpailukyvyn ja maantieteellisten yksiköiden kilpailukyvyn keskinäissuhteet ovat pulmalliset. Tämän suhteen hahmottaminen on kuitenkin välttämätöntä, jotta voidaan ymmärtää, missä määrin Euroopan yritysten kilpailukyky vaikuttaa unionin poliittiseen rakentamiseen, ja kehittää kyseisten yritysten kilpailukykyä edistävää politiikka.

Suhde on erityisen mutkikas, sillä monet yritykset ovat hajajoittuneet eli levittäytyneet taloudelliselle alueelle, joka ei yleensä vastaa kyseisen maantieteellisen yksikön rajoja.

2.3. Lisäksi kilpailukyky-käsitteen sisältö ja merkitys eivät ole identtisiä kaikilla maantieteellisillä tasoilla (Eurooppa, jäsenvaltiot, alue- ja paikallistaso) eivätkä välttämättä edes sovi yhteen maantieteellisten ja poliittisten kytkentöjen kanssa. Alue voi tarpeen vaatiessa pyrkiä houkuttelemaan työpaikkoja luovia ulkomaisia investointeja yhdenmukaistetun kansallisen tai jopa eurooppalaisen teollisuuspotentiaalin vastapainoksi tietyllä alalla. Maailmanlaajuistuminen rikkoo tilaulottuvuuden, eikä tuotannon kiertokulku enää noudata poliittisia raja-aitoja.

2.4. Lopuksi nousee esiin kysymys yritysten kansallisesta tai ennemminkin eurooppalaisesta luonteesta. Mikä kriteeri tekee yrityksestä eurooppalaisen: pääoman alkuperä, päätoimipaikan sijainti, johtoryhmän jäsenten kansalaisuus, yrityksen tuotantolaitosten maantieteellinen sijoittuminen vai mikä? On selvää, ettei yksikään näistä kriteereistä anna tyydyttävää vastausta. Tuleeko sellaista Euroopan ulkopuolista yritystä pitää vähemmän eurooppalaisena, jonka tytäryhtiöt luovat Eurooppaan työpaikkoja, maksavat sinne veronsa ja tuovat kerrannaisvaikutuksia, kuin sellaista eurooppalaista yritystä, jonka kilpailukyky perustuu tytäryhtiöiden toimintaan Yhdysvalloissa tai Aasiassa?

2.5. Lisäksi on tärkeää huomata, että yritysten väliseen Euroopan sisäiseen kilpailuun ja kilpailukykyyn liittyvät kysymykset vaikuttavat Euroopan ulkoiseen kilpailukykyyn. Euroopan markkinoilla kilpailukykyiset eurooppalaiset yritykset voivat sitä paitsi joutua kilpailemaan myös kokonaan Euroopan ulkopuolisilla markkinoilla.

2.6. Alueiden komitea myöntää sellaisten kilpailukyvyn määritelmien oikeellisuuden, joille on yhteistä elintason ja kansalaisten hyvinvoinnin ylläpitämisen ja parantamisen tavoite. OECD määrittelee kilpailukyvyn seuraavasti: "yritysten, elinkeinoalojen, alueiden, valtioiden ja valtionrajat ylittävien alueiden kyky muodostaa suhteellisen suuria tuloja ja päästä korkeaan työllisyysasteeseen huolimatta osallistumisestaan kansainväliseen kilpailuun". Alueiden komitea korostaa kuitenkin periaatetta, että alueellisen kilpailukyvyn perustavoitteena tulee olla pitkällä aikavälillä työpaikkojen luominen ja kestävä talouskehityksen edistäminen. Komitea on samaa mieltä neuvoo-antavan kilpailukykyryhmän asiantuntijoiden kanssa, joiden mukaan "sellaisten erityistavoitteiden kuin kannattavuuden parantamisen tai maailmanmarkkinaosuuksien kasvattamisen tulee olla alisteisia perustavoitteelle, joka on työllisyyttä edistävien korkeaa lisäarvoa tuottavien markkinoiden luomi-

⁽¹⁾ Ks. esimerkiksi M. Sharp, "Competitiveness and cohesion – are the two compatible?", *Research Policy* 27 (1998), s. 569–588.

⁽²⁾ Tämä on nimenomaan teollisuuden tärkeimpien liittoutumastrategioiden tehtävä, ks. esimerkiksi M. Delapierre ja L.K. Mytelka, "The alliance strategies of european firms in the information technology industry and the role of ESPRIT", *Journal of Common Market Studies*, Volume XXVI, no: 2, joulukuu 1987.

nen. Näin ollen kysymys ei ole valinnasta kilpailukykyyn ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden välillä. Ilmenevät jännitteet liittyvät tapaan tehdä tarvittavat mukautukset ja niiden toteutamis aikatauluun”⁽¹⁾.

2.7. Näiden huomioiden valossa tulee pitää mielessä, että tällaisia kilpailukykytavoitteita voidaan asettaa ainoastaan, jos samalla huolehditaan kestävien sekä vaurautta luovien ja sitä suurelta osin säilyttävien tuotantojärjestelmien muodostamisesta, kehittämisestä ja vahvistamisesta asianomaisilla maantieteellisillä tasoilla.

2.8. Toisaalta Euroopan rakentamisen perustana olevat periaatteet edellyttävät, että näihin tavoitteisiin pyritään samanaikaisesti lujittaen Euroopan taloudellista ja sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Toisin sanoen ”voittaja-alueiden”⁽²⁾ ei tule menestyä ”häviöjäläalueiden” kustannuksella. On vielä muistutettava, etteivät Euroopan unionin sisäiset erot heijasta ainoastaan elintason ja elintapojen moninaisuutta vaan aiheuttavat myös vaaran toivottua tiukemmasta Euroopan sisäisestä kilpailusta eli taloudellisesta ja sosiaalisesta polkumyynnistä.

2.9. Laajemmin katsoen eurooppalaista mallia ei tule pitää etenkin sosiaaliselta kannalta esteenä tai velvoitteena, jonka kanssa olisi osattava taitavasti taktikoida. Kyseinen malli on osa eurooppalaisen yhteiskunnan arvoja ja sitä on näin ollen puolustettava (eikä asetettava taloutta ja muuta yhteiskuntaa vastakkain). Toisaalta tiedonannossa ollaan täysin oikeassa, kun eurooppalaista mallia pidetään pitkäjännitteisen kilpailukykyyn lähteenä: pätevien, motivoituneiden ja hyvinvoivien työntekijöiden mobilisoiminen on yhä suuremmassa määrin innovaatioon ja laatuun perustuvan pitkän aikavälin kilpailukykyyn avain.

2.10. Nyt kun maailmanlaajuistuminen on väistämätön tosiasia, on oltava kilpailukykyisiä, jotta eurooppalainen malli voidaan säilyttää ja vakinaistaa ja sitä voidaan vahvistaa. On oltava kilpailukykyinen sellaisen pysyvän, kestävä ja huomisen maailmassa paikkansa säilyttävän Euroopan rakentamiseksi, jossa on hyvä elää ja jossa vallitsevat mieluummin vauraus ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus kuin työttömyys, syrjäytyminen, syvenevät eroavuudet, köyhyys ja turvattomuus. Näin ollen kilpailukykyä tulee pitää keinona eikä tavoitteena.

3. Kansainvälistyminen, vapaakauppa, kasvu ja kestävä kehitys

3.1. Tuleeko kansainvälistä kauppaa pitää Euroopan kasvun ja vaurauden tärkeimpänä lähteenä? Tätä näkemystä on vaikea hyväksyä. Vaikka vastaavuussuhde on kiistämätön, kasvun lähteinä ovat monet tekijät: makrotalouspolitiikat ja valuutan vakaus, sisämarkkinoiden rakentaminen, tieteen ja tekniikan kehitys, koulutus ja kulttuurikehitys, ympäristönsuojelu, perusrakenteiden sekä taloudellisten, sosiaalisten ja tuotantoorganisaatioiden kehittyminen jne. Tästä näkökulmasta maailmanlaajuistuminen tulee nähdä lähteen sijasta kasvumallina, sillä se mahdollistaa markkinoiden laajenemisen. Tässä yhteydessä tulee esittää kolme perushuomiota.

3.2. Ensinnäkin voidaan todeta, että kauppa kasvaa voimakkaammin alojen sisällä kuin alojen välillä. Tämä tilastollinen tosiasia merkitsee, ettei verrannollisten etujen logiikkaan perustuva kansainvälinen erikoistuminen ole syventynyt, vaan sen sijaan alueet ovat laajentuneet. Teollisuus rakentaa tuotannollisen kiertokulkunsa nykyään kansainväliselle tasolle kilpailuvaihtelun ja eri maista kotoisin olevien yritysten täydentävyyden varaan. Teollisuuden kansainvälisen järjestäytymisen aste ja tavat vaihtelevat merkittävästi sektoreittain ja toimialoittain. Työn jakautuminen kansainvälisesti on tällöin ennen kaikkea tulosta yritysten laajenemis- ja kehittämisstrategioiden yhdistämisen tuottamista eduista ja resurssien rakentamisen alueellisesta dynamiikasta eri tasoilla (alueellis-paikallinen, kansallinen, eurooppalainen).

3.3. Toiseksi, merkittävä osa kansainvälisestä kaupasta muodostuu yritysten sisäisestä kaupasta. Tämä korostaa monikansallisten yritysten roolia maailmantalousjärjestelmän rakentamisessa, vaikka sääntelyn purkamista, yksityistämistä, tullimaksujen laskemista ja kilpailun kansainvälistä sääntelyä koskevilla poliittisilla päätöksillä on niin ikään ollut ratkaiseva painoarvo. Kysymykseen liittyy vääjäämättä yritysten kilpailukykyyn ja maantieteellisten yksiköiden kilpailukykyyn vuorovaihtelussuhde sekä niin sanotun eurooppayrityksen määrittely.

3.4. Vaikka tietyt tuotteet tai standardit saavat kiistatta maailmanlaajuisen luonteen, maailman talousjärjestelmän rakentamiseen vaikutetaan edelleenkin erilaisin lähestymistavoin, jotka heijastavat yhtäältä tuotteiden eriyttämistä maku- ja kulutustottumusten mukaan sekä toisaalta alueellisten mahdollisuuksien mukaan eriytettyjä innovaatiojärjestelmiä. Maailmanlaajuistuminen ei tarkoita maailman yhdenmukaistumista. Euroopan tehtävänä on tuoda siihen omat erityispiirteensä ja varjella erilaisuuttaan.

⁽¹⁾ A. Jacquemin ja L.R. Pench (toim.), "Pour une compétitivité européenne – Rapports du Groupe Consultatif sur la Compétitivité", De Boeck Université, 1997, s. 9

⁽²⁾ G. Benko ja A. Lipietz, *Les régions qui gagnent*, Presses Universitaires de France, 1992.

3.5. Esitettyään edellä mainitut huomiot alueiden komitea muistuttaa, että vaikka maailmanlaajuistumista pidetään yleensä "pelinä, jossa voitot ovat panoksia suuremmat", pelin tuotto jakautuu yleensä epätasaisesti ja vaihdellen. "Viimeaikaisten talousteorioiden mukaan pitkän aikavälin kestävä kasvu ja maiden väliset tuloerot riippuvat sekä fyysisen että henkisen pääoman kasautumisen vaikutuksista. Kyseiseen ilmiöön vaikuttaa puolestaan kansainvälinen kauppa."⁽¹⁾ Toisin sanoen, koska kilpailukyky perustuu edullisten ja siis epätasaisten kaupan vaihtosuhteiden olemassaoloon ja kehitykseen, se synnyttää luonnostaan epätasapainoa. Onkin kuvaavaa, että vaikka ulkomaankaupan vaihtosuhteiden Yhdysvaltojen ja Japanin kanssa on Euroopalle epäedullinen, se on sille vastaavasti edullinen kauppasuhteissa muihin EU:n ulkopuolisiin maihin eli maihin, jotka ovat suurelta osin kehityksestä jäljessä.

3.6. Aiheesta "Euroopan teollisuuden kilpailukyky" vuonna 1998 laaditun kertomuksen mukaan Euroopan elintaso on 33 % alhaisempi kuin Yhdysvaltojen ja 13 % alhaisempi kuin Japanin mitattuna asukaskohtaisen bkt:n ostovoimastandardina. Lisäksi ostovoima vaihtelee huomattavasti Euroopan unionissa: jäsenvaltioiden välinen suhdeluku on 2,6 ja Euroopan köyhimmän ja rikkaimman alueen välinen suhdeluku 4,5. Alueelliset erot ovat kiistatta jyrkempiä maissa, jotka ovat eurooppalaisen keskiarvon yläpuolella, kuin maissa, jotka ovat sen alapuolella⁽²⁾.

3.7. Myös Euroopan kokonaiskasvun indikaattoreihin sisältyy merkittävää epäsymmetrisyyttä. Yhtenäismarkkinoiden kehittäminen on kasvattanut alojen sisäistä kauppaa, jossa hinnoillaan ja laadultaan eriytyneiden tuotteiden määrä on yhä suurempi, kun taas eriytymättömien tuotteiden määrä on jäänyt entiselleen. Tämä kehitys ilmentää erikoistumismuotojen eriytymistä. Se suosii toisaalta huippulaadukkaita tuotteita, joihin on panostettu suunnittelun, tutkimuksen ja kehittämisen sekä mainonnan muodossa, ja toisaalta huonolaatuisimpia tuotteita, jotka pyritään valmistamaan mahdollisimman vähäisin kustannuksin. Jokin valtio voi tosin koettaa soveltaa molempia strategioita eri aloilla, mutta jos tarkastellaan Euroopan neljää teollistuneinta maata, voidaan todeta, että Saksa on selkeästi erikoistunut huipputason tuotteisiin, Ranska keski- ja huipputasoihin ja Yhdistynyt kuningaskunta keskitasoihin, kun taas Italia on näistä neljästä erikoistunut eniten heikkolaatuisiin ja vähiten korkealaatuisiin tuotteisiin. Samanlaisia eroja voidaan huomata ulkomaisissa investoinneissa, joita on Italiassa 4,5 kertaa enemmän (0,4 % bkt:stä) kuin Yhdistyneessä kuningaskunnassa (1,8 % bkt:stä ja voimakas suuntaus yhteisön ulkopuolelle), sekä keskittämisessä, joka vaihtelee huomattavasti maittain mutta myös aloittain. Vuosien 1985–1995

kehityksessä voidaan havaita vielä suurempi hajonta ja suurempaa vaihtelua keskiarvosta. Tämä osoittaa myös, että "Euroopan integraatio näyttää toteutuvan tilanteessa, jossa vaikuttaa samanaikaisesti useita erilaisia malleja".⁽³⁾

3.8. Kysymys tuotantorakenteiden lähentymisestä on ollut yhtenäisvaluuttaprosessin keskipisteessä. Yleisemmällä tasolla sosiaalinen koheesio ja alueelliset epäsymmetriat ovat edelleenkin avainkysymyksiä Euroopan rakentamisessa ja integraatiossa. Aluepolitiikan ja rakennerahastojen erityistehtävänä on osaltaan supistaa näitä epäsymmetrioita. Yleisimmät makrotaloudelliset indikaattorit osoittavat, että lähentymistä tapahtuu jatkuvasti, mutta eräs tuore tutkimus⁽⁴⁾ on lisäksi paljastanut muita, vaikeammin nähtäviä epäsymmetrioita, joilla voi olla raskaat seuraukset pitkällä aikavälillä ja jotka siksi ovat huolestuttavia. Selvitys jäsenvaltioiden sijoittumisesta huipputeknologiatuotteiden kaupassa osoittaa suurta vaihtelua. Sillä ei tosin ole paljonkaan vaikutusta lyhyen aikavälin makrotaloudellisella tasolla, mutta se on otettava vakavasti huomioon Euroopan dynamisessa ja pitkäjännitteisessä sopeuttamisessa maailmantalouteen.

3.9. Espanjan edistymisen lähentymisessä on ollut esimerkiksi, mutta teknologiatuotteiden alalla sen asema on haavoittuva, sillä sen kauppataase on kansainvälisesti ja eurooppalaisittain kaikkein alijäämäisimpiä. Maa on samassa tilanteessa kuin Kreikka ja Portugali. Espanjan esimerkki auttaa ymmärtämään, miksi teknologiatuotteet, joiden osuus kansainvälisestä kaupasta on 10 %, antavat EU:lle kokonaisedun (+ 1,7 %), joka tosiasiaa peittää keskilaatuisten (+ 1,2 %) ja korkealaatuisten tuotteiden (+ 3,1 %) ylijäämän tasoittaman heikompileatuisten tuotteiden alijäämän (– 2,7 %).

3.10. Alueiden komitea kiinnittää komission huomiota Euroopan yritysten kilpailukykyyn edistämisen sisältämään vaaraan, jos huomioon ei oteta näitä epäsymmetrioita, jotka erottuvat valtakunnallisella tasolla ja olisivat vieläkin ilmeisempiä, jos samanlainen tutkimus tehtäisiin aluetasolla. Kilpailupolitiikka saattaa suorastaan vahvistaa näitä eroja. Vaikka teknologiatuotteiden osuus kansainvälisestä kaupasta on staattisesti

⁽¹⁾ A. Jacquemin ja L.R. Pench, alaviitteessä 3 mainittu teos, s. 8.

⁽²⁾ M. Hannoun ja C. Lelong, "Une comparaison des PIB régionaux de l'Union Européenne", INSEE Première, no: 602, elokuu 1998, julkaisussa *Problèmes Economiques*, no: 2585, 7. lokakuuta 1998.

⁽³⁾ P.A. Buigues ja A. Sapir, "L'impact du marché unique sur les grands pays européens – The impact of the Single Market on Large European Countries", *Revue d'Economie Politique* 109 (2), maaliskuuhuhtikuu 1999. Tutkimus perustuu yhtenäismarkkinoiden lainsäädäntöohjelman toteuttamisen vaikutusten taloudelliseen arviointiin, jota komissio on tehnyt vuodesta 1993 ja jonka tulokset julkaistiin vuonna 1996 *Economie européenne* numerossa otsikolla "Economic Evaluation of the Internal Market".

⁽⁴⁾ L. Fontagné, M. Freudenburg ja D. Ünal-Kesenci, "Haute technologie et échelles de qualité: de fortes asymétries en Europe", Document de Travail CEPII, 1999-08, kesäkuu, Paris.

suhteellisen pieni, niiden kumulatiivisuus ja suppea-alaisuus, jotka ovat tietämykseen perustuvan talouden ominaispiirteitä, aiheuttavat sen, että niiden vaikutus pitkän aikavälin kasvuun on erityisen syvä. Tuntuu siis tärkeältä ottaa ne huomioon tehokkaammin kuin rakennerahastoissa on tähän mennessä pystytty tekemään, jotta voidaan välttää teknisestä erikoistumisesta johtuva asteittain etenevä Euroopan sisäinen murros ja liiallinen keskittyminen.

4. Maailmanlaajuistuminen, kilpailukyky ja alueellinen kehitys

4.1. Kuten totesimme, maailmanlaajuistuminen ei tarkoita maailman yhdenmukaistumista. Monikansalliset yritykset ovat ymmärtäneet tämän mainiosti levittäytyessään maailmanlaajuisesti siten, että ne hyötyvät eriytymisestä sekä kulutekijöiden että erityisresurssien muodossa. Ei ole olemassa yhtä ainoaa mallia, ja se mikä pätee maailmanlaajuisesti, pätee myös Euroopassa. Monimuotoisuus on Euroopan tärkeimpiä rikkauksia.

4.2. Maailmanlaajuistuminen liittyy maailman avoimuuden ja monipuolistumisen dynamiikkaan, josta käytetään joskus nimitystä globalisaatio ja joka kattaa sekä alueiden että alojen vastavuoroisen avautumisen ja sisäkkäisyyden ilmiöt. Rikkaus tulee näiden yhdistelmästä ja tässä mielessä maailmanlaajuistuminen ja kansainvälisen kauppavaihdon vilkastuminen tarjoavat loistavan kasvumahdollisuuden.

4.3. Maailmanlaajuistumisen kaksitahoisuus ilmenee yritystrategioissa näytävästi seuraavin tavoin:

- yritysten kiihtyvä kansainvälinen levittäytyminen, jonka syynä ei ole yksinomaan markkinoiden lähentyminen, vaan myös avautuva mahdollisuus käyttää hyväksi paikallisia erityisresursseja, etenkin asiantuntemusta, muiden yritysten läheisyyttä ja verkottumisvaikutuksia (klusterit)
- yritysten teknologisen risteytämisen tehostuminen: uusien toimintojen omaksuminen, markkina-aukkojen valtaaminen yritystensä, teollisuusliittoutumat ja -yhteistyö jne.

4.4. Alueet (ja niitä pienemmät alueelliset yksiköt) ovat tässä dynamiikassa osoittautuneet teollisen kasvun todelliseksi tukijoiksi kahdella vaihtoehdoisella tavalla:

- puhtaasti kustannusten muodossa (tuottaminen kyseisessä paikassa halvemmalla kuin muualla)
- erityisresurssien käytön muodossa (sellaisten asioiden tuottaminen nykyisessä paikassa, joita ei voi tehdä muualla).

4.5. Nämä kaksi näkökohtaa kattavat yritystasolla sekä kustannuskilpailukykyyn ja kustannusten ulkopuolisen kilpailukykyyn nykyisin laajalti hyväksytyn jaon mukaisesti. Tämä jako vastaa myös kahta yritystrategian näkökohtaa, jotka ovat standardihyödykkeiden tuotantoon perustuva lyhyen aikavälin

tavoitteellisuus sekä eriyttämiseen ja innovaatioon perustuva pitkän aikavälin tavoitteellisuus. Ne eivät ole missään nimessä vastakkaisia vaan voivat mainiosti täydentää toisiaan.

4.6. Aluetasolla tähän erotteluun liittyy kaksi lähestymistapaa, kaksi vaihtoehtoista huolenaiheita. Ensimmäinen koskee ennen kaikkea tuotannontekijöiden hintaa tietyssä sijoituspaikassa. Tässä mielessä julkisen vallan harjoittama sijoittumistukipolitiikka auttaa tasaamaan kustannushuipun, joka aiheutuu yritykselle siihen verrattuna, että se sijoittuisi vaihtoehtoiseen, houkuttelevampaan paikkaan. Ainoastaan tuotannontekijöistä johtuviin kustannuksiin perustuvassa alueellisessa kilpailussa seurauksena on usein ylikuumeneminen yritysten ja alueiden välisissä suhteissa, jolloin julkinen tuki saattaa nousta kohtuuttomaksi. Tai, mikä vielä pahempaa, tällainen kilpajuoksu saattaa tuntua oikeuttavan verotuksellisen ja sosiaalisen polkumyynnin. Se taas merkitsisi alueille vaarallista peliä, jossa ”panokset ovat voittoja suuremmat”. Tällainen valitettavasti vielä usein tavattava suuntaus kannustaa uhkayrityksiin ja avustusten metsästyksen.

4.7. Toinen lähestymistapa korostaa päinvastoin resurssien alueellista kehittämisprosessia. Tämä itsekumuloiva prosessi on tulosta vahvasta vuorovaikutuksesta samalle alueelle sijoittautuneiden yritysten välillä ja lähialueiden toimijoiden kanssa (julkiset ja puolijulkiset laitokset, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot jne.). Kyseinen prosessi ei kuitenkaan yleensä käynnisty itsestään. Se liittyy usein pitkään historialliseen prosessiin, joskus sen syntymiseen vaikuttaa alueella toimiva tiede- ja huipputeknologiakeskus (Stanford Silicon Valleyssa, MIT Bostonissa, Route 128, Orsay ja CEA Etelä-Pariisissa jne.), joskus se on tulosta vaikutusvaltaisen julkisen tai yksityisen teollisen toimijan aktiivisuudesta (CNES Toulousessa, IBM Montpellier'ssä jne.) tai se voi syntyä myös julkisen vallan aloitteesta (Sophia Antipolis, Silicon Glen jne.).

4.8. Tästä näkökulmasta kasvu ja paikalliskehitys eivät perustu ainoastaan sijoituspaikkaa vaille olevien tuotantoinvestointien houkutteluun, vaan ne ovat tulosta ulkoisten tuotantoinvestointien (ulkosyntyinen kehitys) ja alueellisten kasvu- ja innovaatiovoimien (sisäsyntyinen kehitys) yhteisvaikutuksesta. Yritysten tarve toimia maailmanlaajuisesti tosin johtaa niiden lisääntyvään kiertolaisuuteen, mutta samalla niiden aluesidonaisuus kasvaa, ja ne omaksuvat käytäntöjä, joista seuraa paikalleen juurtuminen.

4.9. Maantieteellisen yksikön kilpailukykyyn käsitteen rajaaminen, kuten usein tehdään, yksikön kykyyn houkuttaa tuotantoinvestointeja tuntuu niin ikään äärimmäisen yksinkertaistavalta. On myös tärkeää säilyttää toiminnassa sekä paikalliset että hiljattain paikkakunnalle sijoittuneet yritykset ja tarjota niille kehittymiseen tarvittavat olosuhteet. Kilpailukyky tulee siis nähdä eroavaisuuksien hyödyntämisenä kauppavaihdossa

ja vuorovaikutussuhteissa eikä niinkään turvautumisena siirrettäväksi aiottuun yhteen ja ainoaan viitemalliin. Yritysten kilpailukyvyyn ja maantieteellisten yksiköiden kilpailukyvyyn vuorovaikutusongelmaan voidaan sitä paitsi löytää ratkaisu yritysten ja maantieteellisten yksiköiden intressien lähentymisestä. Yrityksen "kansalaisuus" muuttuu tällöin epäoleelliseksi asiaksi, sillä todelliseksi kysymykseksi nousee ennemminkin yrityksen "alueellisuus".

4.10. Voimakkaaseen innovaatiodynamiikkaan perustuvan kasvun yhteydessä on aiheellista korostaa maantieteellisten yksiköiden (innovaatioalueiden) roolia⁽¹⁾. Innovaatio on kansainväliselle tasolle sidottu prosessi, joka kasvaa joskus monista toisiinsa nivoutuneista kiinnekohdista. Amerikkalaisen taloustieteilijän Michael Porterin mukaan nykytalouden paradoksi on seuraava: *"the enduring competitive advantages in a global economy lie increasingly in local things – knowledge, relationships, motivation – that distant rivals cannot match* (kestävät kilpailuedut maailmanlaajuisessa taloudessa riippuvat enenevässä määrin paikallisista tekijöistä – asiantuntemuksesta, suhteista ja motivaatiosta – joiden suhteen etäiset kilpailijat ovat voimattomia)"⁽²⁾.

4.11. Alueiden komitea on painottanut aiemminkin TTK:n (tutkimuksen ja teknologisen kehittämisen) ja innovaation alueellisen potentiaalin rakentamisen ja vahvistamisen merkitystä⁽³⁾. Niiden tehokkuus riippuu sekä "kriittisen massan" vaikutuksista että tärkeimpien toimijoiden verkottumisesta "innovaatio- ja pätevyyskulttuurin" tilanteesta. On tärkeää, että alue- ja paikallisyhteisöt pyrkivät "tunnistamaan ja kehittämään innovaatiomahdollisuuksia tavoitteena uusien työpaikkojen luominen". On myös toivottavaa, että Euroopan unionin aluepolitiikassa pyritään erikseen tukemaan toimia, joiden tavoitteena on alue- ja paikallistason yhteistyökulttuurin kehittäminen. Erityisen toivottavaa olisi, että Euroopan unioni voisi suunnata todellisen tukensa toimijoiden verkottumisaloitteisiin sekä sellaisiin tutkimus- ja innovaatioaloitteisiin, jotka perustuvat teollisuuden ja teknologian toimijoiden osaamisen ja täydentävyyden hyödyntämiseen alueelliselta pohjalta⁽⁴⁾. Lisäksi on toivottavaa, että julkishankintojen markkinat toimisivat tällöin aktiivisena koekenttänä (laatuvaatimusten määrittely, testit jne.) ja starttipääoman muodostumisen takajina.

4.12. Gemplusin ja toimikorttihankkeen (*smart card*) käynnistämistä ja menestystä Ranskan Provence-Alpes-Côte d'Azur -alueella on helpottanut suuresti useiden julkisten toimijoiden

"luottamuspääoma". France Télécom tilaisi aluksi yli miljoona puhelinkorttia SGS-Thompsonin jaosta vuonna 1988 syntyneeltä tuoreelta yhtiöltä. Sitten asiakkaina ja uusien sovellutusten kehittämistä (ruokalat, terveydenhoito jne.) edistävinä koekäyttäjinä olivat paikallisviranomaiset, kuten Bouches-du-Rhône'n lääninvaltuusto. Gemplusista, joka johtaa maailmanmarkkinoita 43 prosentin markkinaosuudellaan, kasvoi kahdeksassa vuodessa kukoistava yritys, jonka liikevaihto on yli 3 miljardia Ranskan frangia ja joka työllistää yli 3 000 henkeä, puolet heistä yhtiön Provencon toimipisteessä.

4.13. Näissä oloissa maantieteellinen keskittyminen ja alueellinen erikoistuminen kuuluvat erottamattomasti yhteen. Alueiden komitea on painottanut "osaamiskeskusten" merkitystä kilpailukyvyyn vahvistumiselle. Nämä keskukset perustuvat korkeatasoisen tiedon, erityiskoulutuksen sekä korkeatasoisen teknisen ja hallinnollisen infrastruktuurin alakohtaiseen ja maantieteelliseen keskittymiseen tietyllä talouden alalla, joka siten pystyy vastaamaan tulevaisuuden haasteisiin ja kestävyysvaatimuksiin⁽⁵⁾. On kuitenkin varottava liiallisen alueellisen keskittymisen vaaroja. Yhtäältä siksi, että tällainen keskittyminen luo usein "kokonaistalouden erillisalueita", jotka ovat irti taloudellisesta ja sosiaalisesta kontekstista ja joiden ainoat määräävät tekijät ovat tulosta niiden suhteesta kokonaistalouteen. Toisaalta siksi, että liiallinen keskittyminen voi jyrkentää epäsymmetrioiden seurauksia (tuotannossa ja varallisuuden jakautumisessa)⁽⁶⁾ lisäarvoa tuottavien "uudenaikaisuuden saarekkeiden" ja pelkkinä asuin- ja kulutuspaikkoina toimivien välialueiden kesken.

4.14. Tällaiset osaamiskeskukset eivät vaadi tiukasti rajattua toimintapiiriä, vaan ne voivat esiintyä hyvin erilaisissa muodoissa vallitsevien olosuhteiden ja tukialueensa edellytysten mukaan. Tämä vähäinen sulkeutuneisuusaste auttaa lisäksi vahvistamaan vuorovaikutussuhdetta taloudelliseen ja sosiaaliseen verkostoon ja edistää keskusten juurtumista ja pysyvyyttä. Tulee vielä huomata, että osaamiskeskukset eivät liity yksinomaan huipputeknologiaan. Michael Porter antaa esimerkkejä "klustereista" viininviljely-, nahkateollisuus- ja ravintola-alalla. Euroopassa voidaan puhua Italian vaate- ja huonekaluteollisuusalueista tai Espanjan Elchen (Valencia) kenkäteollisuusalueesta⁽⁷⁾.

(1) Ks. erityisesti tuore tutkimus "Boosting Innovation – the Cluster Approach", OECD Proceedings, Paris 1999.

(2) M.E. Porter, "Clusters and the new economics of competition", Harvard Business Review, marras-joulukuu 1998.

(3) Valiokunta 1:n "Aluepolitiikka – Rakennerahastot – Taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus – Rajanylittävä ja alueidenvälinen yhteistyö" lausuntoluonnos aiheesta "Kuntien ja alueiden omat aloitteet aluepoliittisina toimintamahdollisuuksina eurooppalaisessa kilpailussa", CdR 108/99 rev., 12. toukokuuta 1999.

(4) Tällaiset yhteistyössä toteutettavat innovaatiohankkeet eivät tietenkään saa olla vaihtoehto ulkoiselle ei-paikalliselle yhteistyölle. Mahdollisuus harjoittaa tehokasta ulkoista yhteistyötä kuuluu niin ikään paikallisesurssisiin, sillä se on osa toimijoiden välistä sosiaalista pääomaa.

(5) CdR 108/99 rev.

(6) Ranskalainen taloustieteilijä François Perroux on osoittanut kasvukeskus-käsitteensä avulla, että näillä epäsymmetrisyyden seurauksilla on johdannaisvaikutuksia talouden rakenteeseen ja ne toimivat kasvua lisäävänä tekijänä. Tietyt keskittymiskynnyksen ylityttyä nämä johdannaisvaikutukset alkavat kuitenkin hyödyttää ainoastaan keskusta ja paikalliset johdannaisvaikutukset tyrehdyvät.

(7) Sekä maaseutualueen (Prato) että kaupunkialueen (Elche) organisatorisella ulottuvuudella on tärkeä rooli alueen kilpailukyvyyn kannalta.

5. Pk-yritykset, perusrakenteet ja rahoitus

5.1. Pk-yritysten rooli Euroopan taloudessa ja niiden kilpailukyvyyn vahvistamisen merkitys

5.1.1. Alueiden komitea korostaa 3. kesäkuuta 1999 antamassaan BEST-kertomusta ja komission vastausta käsittelevässä lausunnossaan (CdR 387/98 fin)⁽¹⁾ pk-yritysten aseman merkitystä Euroopan unionille: ne edustavat 60:ta prosenttia kokonaistuotannosta ja 66:ta prosenttia työvoimasta. AK muistuttaa kiinnittävänsä lausunnossaan erityistä huomiota pk-yritysten kilpailukyvyyn parantamiseen, sillä näiden yritysten taloudellisen toiminnan alue laajenee talouden maailmanlaajuistuuksessa. Lisäksi pk-yritykset ovat usein paikalliskehityksen avaintekijöitä ja ennen kaikkea useimmiten yhteydessä alue- ja paikallisviranomaisiin. Pk-yritykset edistävät myös ratkaisevalta tavalla suuryritysten juurtumista alueelle, sillä ne tarjoavat palveluja ja asiantuntemusta, joiden pohjalta suuryrityksen voivat rakentaa vahvan vuorovaikutussuhteen maantieteelliseen yksikköön.

5.1.2. Alueiden komitea pitää huipputeknologia-alan pk-yritysten kehityskulkua merkittävänä, sillä ne ovat päässeet muutamassa vuodessa alallaan maailmanlaajuisesti johtavaan asemaan. Komitea huomauttaa kuitenkin, että vaikka näihin yrityksiin tulee kiinnittää erityistä huomiota sen takia, että ne antavat merkittävän panoksen Euroopan teollisuuden pitkän aikavälin dynamiikkaan, niiden osuus yrityksistä ja työpaikoista on tällä hetkellä hyvin pieni. Vaikka on selvää, että kyseisiä yrityksiä on pyrittävä auttamaan kilpailuasemansa vakiinnuttamisessa, tätä ei saa tehdä muiden, teknologisesti heikompien ja maantieteellisesti rajoitetuimmilla markkinoilla toimivien pk-yritysten kilpailukyvyyn edistämistoimien kustannuksella.

5.1.3. Pk-yritysten kilpailukyvyyn kehittämispolitiikalla tulee pyrkiä parantamaan niiden toimintaympäristöä sekä byrokratian ja lupamenettelyjen⁽²⁾ että rahoituslähteiden, tiedonsaannin ja kansainvälistymiskehityksen ehtojen kannalta (vientä, rajanylittävä yhteistyö, kansainväliset yhteistoimet jne.). AK kannattaa BEST-ryhmän ja komission tästä aiheesta tekemiä ehdotuksia. Lisäksi pk-yritysten käyttöön tulee tarjota tieto-, oikeusapu- ja hallintotukivälineet, jotta voidaan korjata niiden

kilpailutilanteen epäsuhta verrattuna suuryrityksiin. Lopuksi on korostettava, että erityisesti alue- ja paikallistason viranomaisten tulee ottaa julkishankintojen markkinoita jakaessaan tarkasti huomioon paikallisten pk-yritysten tarjoukset sekä niiden vaikutus paikalliskehitykseen.

5.1.4. Koska pk-yrityksillä on tärkeä asema eurooppalaisessa talous- ja kulttuurimallissa ja ratkaiseva asema työllistämisenä, on perusteltua kohdistaa niihin erityistä huomiota ja myöntää niille joissakin tapauksissa erityisrahoitusta ja verohelpotuksia. Yleisemminkin voitaisiin selvittää erivapausjärjestelmän sääntöjä ja menettelytapoja julkista tukea myönnettäessä.

5.1.5. Alueiden komitea korostaa tässä yhteydessä erityisesti uudenaikaisen tietotekniikan käyttömahdollisuuksien edistämistä ja helpottamista pk-yrityksissä etenkin kehittyneiden viestintäteknologioiden ja niihin liittyvien perusrakenteiden avulla. Näillä välineillä tulisi pystyä vahvistamaan pk-yritysten kilpailukykyä, sillä niiden avulla on mahdollista saada käyttöön laadukasta tietoa alan uusimmasta teknologisesta kehityksestä sekä tarjoutuvista markkinoista ja teknologisesta kumppanuudesta (täydentävä asiantuntemus). Mutta ollakseen tehokasta tällainen toiminta edellyttää kahta asiaa. Ensiksikin, että tietotekniikan perusrakenteiden käyttöön yhdistetään mahdollisille käyttäjille suunnattua kiinnostavaa ja edullista koulutusta. Toinen ehto koskee itse tarjottavaa tietoa, jonka kehittämiseen tai ennemminkin parantamiseen olisi panostettava koko Euroopan tasolla: tarjolla olevien tietokantojen jatkuva inventointi, ajan tasalla pidettävän hakemiston ja erikoistuneiden hakukoneiden kehittäminen Internetin käytön mahdollistamiseksi, eurooppalaisten teknologia-, oikeus- ja verotietokantojen luominen, teknologisen ja teollisen asiantuntemuksen alueellisten rekistereiden kokoaminen yhteistyössä alueiden kanssa, julkishankintamarkkinoiden tietokannat jne. Alueiden komitea ehdottaa, että ennen näihin toimiin ryhtymistä luetteloidaan alan tutkimukset (tietoteknologian perusrakenteiden rooli pk-yritysten kehityksessä) sekä jo käytössä olevat tietoteknologiresurssit.

5.1.6. Alueiden komitea muistuttaa, ettei pk-yritysten kilpailukyvyyn kaikinpuolinen edistäminen saa missään nimessä tapahtua työmarkkinaneuvottelujen, työehtojen ja työehtosopimusten noudattamisen, ympäristönsuojelun eikä kuluttajien oikeuksien kustannuksella. Poikkeaminen näistä säännöistä työllisyyden edistämiseksi hinnalla millä hyvänsä ajaisi Euroopan alueet hillittömään ympäristölliseen ja sosiaaliseen polku-myyntiin, jonka pitkän aikavälin seuraukset olisivat katastrofaalisia. Euroopan kilpailukykyä voidaan rakentaa vain pitkällä tähtäimellä, ja sen on perustuttava tuotannon laadun ja työntekijöiden ammattitaidon jatkuvaan parantamiseen, laadukkuuden ja innovaation dynamiikkaan. Ei voida kuvitella,

⁽¹⁾ Lausunto "Yritysten toimintaolosuhteiden yksinkertaistamista käsittelevän työryhmän kertomus – BEST-ryhmä" ja komission tiedonanto "Yrittäjyyden ja kilpailukyvyyn edistäminen – Komission vastaus BEST-ryhmän kertomukseen ja suosituksiin".

⁽²⁾ Muistettakoon, että esimerkiksi yrityksen perustamiseksi tarvitaan Euroopassa keskimäärin 12 eri vaihetta, Yhdysvalloissa vain 6. Ks. komission raportti "Talous- ja rakenneuudistus Euroopan unionissa (Cardiff II)", KOM(1999) 61 lopull., 17.2.1999.

että tällaiset tavoitteet saavutettaisiin huolehtimatta työntekijöiden motivaatiosta ja tyytyväisyydestä. Työntekijöiden tulee kuulua samalla sekä yhteisen toiminnan toteuttajiin että tästä toiminnasta hyötyviin. Näin eurooppalaisesta yhteiskuntamallista voi muodostua pitkällä aikavälillä kilpailukyvyyn kannustin.

5.2. Tarve vahvistaa euroopanlaajuisia perusrakenteita

5.2.1. Alueiden komitea yhtyy näkemykseen, jonka mukaan kilpailukykyistä Eurooppaa ei voida rakentaa ilman euroopanlaajuisien perusrakenteiden (tietoteknologia, liikenne, tietoliikenne jne.) merkittävää vahvistamista. Ensinnäkin nämä perusrakenteet ovat useimmiten tulosta jäsenvaltiotason politiikoista ja suunnitelmista ja siten liikaa sidoksissa maantieteelliskansalliseen viiteympäristöön. Toiseksi ne kaipaavat monissa tapauksissa sekä nykyaikaistamista että tihentämistä. Tähän on tarvetta erityisesti siksi, että perusrakenteet ovat jakautuneet erittäin epätasaisesti Euroopan unionin alueiden ja maiden välillä. Jäsenvaltioiden yhteistyö on ensimmäinen tärkeä askel eurooppalaisten perusrakenteiden luomiseksi.

5.2.2. Alueiden komitea korostaa, että euroopanlaajuisien perusrakenteiden vahvistaminen voi olla elintärkeää suuryritysten lisäksi myös pk-yrityksille, jotka saisivat näin mahdollisuuden parantaa ja nopeuttaa sopeutumistaan Euroopan kilpailukykytilanteeseen. Mikroelektroniikkaan erikoistuneen pienen alihankkijayrityksen on joskus päästävä tietyllä suppealla markkina-alalla sellaiseen tuotantotasoon, että se pystyy palvelemaan monilukuista asiakaskuntaa monilla eri tahoilla (München, Newcastle, Corbeil, Catania jne.). Sen kilpailukyky riippuu siitä, kuinka nopeasti se saa toimitettua lähetyksen toimipaikastaan asiakkailleen.

5.2.3. Euroopan luotijunalinjojen kehittämistä tulee jatkaa ja laajentaa. Lentoliikennettäkin on pohdittava uudelleen Euroopan tasolla lisäämällä nykyään liian ruuhkaisen lentoliikenteen solmukohtia ja sijoittamalla niitä uusiin, täydentäviin kohteisiin. Intermodaalisia keskuksia (*hubs*) tulee lisätä erityisesti ilmamaa-akselilla sekä tavaroiden että matkustajien kuljetuksessa. Poikittaisia ja euroopanlaajuisia yhteyksiä tulee pohdita tarkkaan kokonaisnäkemyksen kannalta, sillä niistä riippuu pitkällä aikavälillä Euroopan ja sen yritysten kilpailukyky tulevaisuus. Rautatie- ja maantieliikenteen yhdistelyä koskevien kysymysten ratkaisemiseksi jäsenvaltioiden tulisi käynnistää vakavat pohdinnat ja neuvottelut, jotta toteutettavat päätökset ja toimintalinjat voidaan tehokkaasti koordinoita, mikäli yhteiseen kaavaan pääseminen osoittautuu mahdottomaksi.

5.2.4. On toivottavaa, että Euroopan unioni sitoutuu uuden tieto- ja tietoliikenneteknologian määrätietoiseen kehittämiseen niin määrän, tiheyden kuin laadun osalta. Alueiden komitea painottaa erityisesti, että välineitä ja sisältöä koskevia toimia ei pidä erottaa toisistaan. On luotava suorituskkyisiä ja helpokäyttöisiä verkkoja. Erityisen toivottavaa on, että pian Yhdysvalloissa toteutuvan, *Internet 2:ksi* kutsutun kapasiteetillaan huipputasoisien uuden sukupolven Internetin levitystä Eurooppaan nopeutetaan tavoitteena sen saaminen kaikkien talouden toimijoiden käyttöön. Verkon sisällöstä ovat vastuussa sekä julkiset että yksityiset toimijat, ja on mietittävä sellaisen yleisen politiikan toteuttamista, jossa tietojen toimittamisvelvoite jakautuu tasapuolisesti Euroopan unionin, jäsenvaltioiden ja alueiden kesken.

5.2.5. Alueiden komitea korostaa tehokkaan euroopantason koordinoinnin tarvetta kuitenkin niin, että alue- ja paikallisyhteisöjen riippumattomuus ja osallistuminen omilla maantieteellisillä tasoillaan säilytetään. Luotijunaväylän linjaus tai lentoliikenteen muutokset tuovat kyseisille alueille velvoitteita ja haittoja, joista ei voida päättää ilman asianomaisten yhteisöjen osallistumista ja todellista yhteiskunnallista vuoropuhelua. Ranskassa kokemukset TGV-linjan suunnittelusta, erityisesti kaakkoissuunnassa, ovat erittäin opettavaisia.

5.3. Rahoituslähteiden käytettävyys

5.3.1. Rahoituslähteiden käytettävyys on ensisijaisen tärkeä kysymys Euroopan pk-yritysten ja erityisesti innovatiivisten pk-yritysten kilpailukykyyn kannalta. On selvää, ettei eurooppalainen rahoitusjärjestelmä tarjoa riittävästi mahdollisuuksia ja että pankkitoiminnasta puuttuu riskinottokulttuuri, sillä siinä pyritään päinvastoin mahdollisimman pitäviin vakuuksiin. Alueiden komitea suhtautuu myönteisesti aloitteisiin, joilla pyritään helpottamaan yritysten mahdollisuuksia löytää rahoituksen ja starttipääoman lähteitä: *"business angels"*, riskipääoma, Euroopan pörssit jne.

5.3.2. Tehokkaan riskipääomajärjestelmän luominen on erittäin tärkeää Euroopan yritysten kilpailukykyille kuitenkin sillä ehdolla, ettei rahoituksen saantia rajata suuriin rahoitusalan keskuksiin vaan se ulotetaan myös alueille. Alueiden komitea muistuttaa kuitenkin, ettei riskipääoma yksinään ole ratkaisu yritysten rahoitusongelmiin. Yhdysvalloissa tehty tuore tutkimus⁽¹⁾ osoittaa, ettei riskipääomasta ole suuresti hyötyä innovaation rahoituksen ensivaiheissa. Yhdysvalloissa

⁽¹⁾ B. Zider, "How Venture Capital Works", *Harvard Business Review*, 11-12/1998.

vuonna 1997 investoiduista 10 miljardista dollarista vain 6 % suuntautui käynnistysvaiheessa olevien yritysten rahoitukseen. Kyseiset yritykset saivat rahoitusta etupäässä suurelta yleisöltä (63 miljardia dollaria) ja suuryrityksiltä (133 miljardia dollaria). Riskipääomarahoitusta esiintyy pääasiassa innovaatiotyylin seuraavassa vaiheessa, jossa yritys pyrkii kasvamaan ja keräämään investointeja, vaikka se ei pysty esittämään pankeille niiden vaatimia takuita omaisuustaseensa tai kaupallisen asemansa perusteella. Riskipääoma tulee kuvaan tässä 5:n muotoisesti etenevän teollisen kehityksen kiihdytysvaiheessa, jossa panostetaan enemmän kasvumahdollisuuksiltaan lupaviin aloihin ja markkinarakoihin kuin ihmisiin tai ideoihin. Lopuksi on huomattava, että kyseisessä vaiheessa on erittäin vaikeaa erottaa voittajia häviäjistä ja että ratkaisevana tekijänä pidetään edelleenkin johtoportaan kyvykkyyttä.

5.3.3. Alueiden komitea muistuttaa, että vaikka pk-yritykset ovat tärkeimpiä työpaikkojen luoja, ne ovat myös huomattavia työpaikkojen lakkauttajia (vain puolet pk-yrityksistä elää yli viisi vuotta). Komitea korostaakin pk-yritysten ja erityisesti vasta perustettujen tai kasvuvaiheessa olevien pkyritysten johtajille suunnatun koulutuksen merkitystä. Pk-yritysten johdon asiantuntemus on yleensä joltain muulta alalta kuin yritysten perustamisesta. Asiaa koskevia aloitteita on tehty usealla taholla erityisesti yrityshautomoiden yhteydessä. Alueiden komitea suosittaa, että aloitteet kartoitetaan ja että tehokkaimmista johtoportaan tukitoimista laaditaan selvitys.

5.3.4. Alueiden komitea kannattaa komission ehdotusta kolmen uuden rahoitusvälineen perustamisesta innovatiivisten ja kasvuvaiheessa olevien pk-yritysten tueksi (riskipääomajärjestelmä, ylikansallisten yhteisyritysten perustamisen tukijärjestelmä, takausjärjestelmä) ⁽¹⁾. Komitea pitää kuitenkin tärkeänä, että ”kaikkia kolmea välinettä toimeenpantaessa käytetään hyväksi alueellisten ja paikallisten välittäjien asiantuntemusta. On myös ensiarvoisen tärkeää että ohjelmista tiedottaminen hoidetaan siten, että aluekehityksestä vastuussa olevat viranomaiset ovat tarkasti informoituja ja saavat tiedon siitä, mitkä rahastot tai rahoituslaitokset kullakin alueella toimivat ohjelmien välittäjinä.” ETF-käynnistysjärjestelmän perustaminen vastaa tarpeeseen luoda starttipääoman muodostamisvälineitä kuitenkin sillä ehdolla, että ryhdytään tarvittaviin toimiin, jotta syrjäisten alueiden yrittäjille saadaan samat mahdollisuudet kuin muille päästä yhteyteen investointikykyisten eurooppalaisten toimijoiden kanssa.

5.3.5. Alueiden komitea kannattaa myös ”yrityslautakuntien” perustamista alueille ⁽²⁾. Ne ”toimisivat tukea myöntävien julkisten elinten, pankkien ja yrittäjien välisinä clearing-eliminä ja pystyisivät tekemään lyhyessä ajassa joko myönteisen tai kielteisen rahoituspäätöksen”.

5.3.6. Alueiden komitea toistaa niin ikään suhtautuvansa varauksellisesti eläkerahastojen osallistumiseen riskipääomarahoitukseen. Tämä pitäisi sallia ainoastaan, mikäli tarkoitusta varten laaditaan asianmukaiset suuntaviivat.

5.4. Euroopan unionin tulee tukea kaikin tavoin – myös rahallisesti – paikallis- ja alueviranomaisten kehitysalueilla toteuttamaa, työllisyyttä pk-yrityksissä edistävää politiikkaa. Lisäksi komitea painottaa, että pk-yrityksille myönnettävän rahoituksen ja verohelpotusten määrä tulee suhteuttaa kyseisissä yrityksissä luotujen tai säilytettyjen työpaikkojen määrään.

6. Työllisyys

6.1. Työllisyys on Euroopan yritysten kilpailukyvyyn kannustamisen tärkeimpiä perusteita. Vuosina 1987–1997 bkt kasvoi Euroopassa 2,5 %, saman verran kuin Yhdysvalloissa. Euroopan komission kertomuksessa ”Euroopan teollisuuden kilpailukyky” vuodelta 1998 todetaan kuitenkin, että Euroopassa tämä kehitys johtui työn tuottavuuden jyrkästä kasvusta, samalla kun uusia työpaikkoja syntyi vain vähän. Yhdysvalloissa selityksenä sen sijaan on tuottavuuden vähäinen mutta työllisyyden merkittävä kasvu. Vaikka eroa on pikku hiljaa kurottu umpeen, työn tuottavuus (mitattuna bkt:na työpaikkaa kohden) on Euroopassa 20 % alhaisempi kuin Yhdysvalloissa. Suhteellisesti katsoen Euroopan työllisyystilanne siis heikkenee.

6.2. Alueelliset erot

6.2.1. Euroopan tuotantoedusta puolet selittyy pääoman ja työn korvautumisvaikutuksesta, kun Yhdysvalloissa sen osuus on vain neljännes, vaikka työvoimakustannukset ovat nousseet Euroopassa nopeammin kuin Yhdysvalloissa. Euroopan krooninen vaje työpaikkojen luomisessa näkyy työllisyyskehityksen

⁽¹⁾ Alueiden komitean 14. toukokuuta 1998 antama lausunto (CdR 46/98 fin) aiheesta ”Ehdotus neuvoston päätökseksi innovatiivisille ja työpaikkoja luoville pienille ja keskisuurille yrityksille (pk-yrityksille) tarkoitetuista rahoitustoimenpiteistä – Kasvua ja työllisyyttä koskeva aloite”, KOM(1998) 26 lopull.

⁽²⁾ CdR 387/98 fin, 3. kesäkuuta 1999 – EYVL C 293, 13.10.1999, s. 48–52.

merkittävänä eroina Euroopan ja Yhdysvaltojen ja toisaalta Euroopan ja Japanin välillä. Tämä on ilman muuta tärkeimpiä syitä Euroopan ja Yhdysvaltojen elintason väliseen eroon, kun kumpaakin tarkastellaan kokonaisuutena. Kuten kertomuksessa mainitaan, tämä pätee erityisesti huipputeknologia-alalla, missä amerikkalaiset yritykset ovat luoneet paljon uusia työpaikkoja. Eurooppalaisten yritysten tulokset jäivät vuosina 1985–1995 kaikilla aloilla heikommiksi.

6.2.2. Euroopan unionin työllisyysaste jää keskimäärin alle 61 prosentin; Euroopan sisäiset erot ovat merkittävät. Jäsenvaltioiden välillä vallitsee eroja erityisesti kolmessa ryhmässä: naiset, nuoret sukupuolesta riippumatta ja iäkkäät miehet. Työttömyysaste vaihtelee Euroopan unionissa alle 3 prosentista yli 30 prosenttiin. Aktiiviväestön työllisyysaste on eräillä Tanskan seuduilla ja Kaakkois-Englannissa 80 %, osissa Etelä-Italiaa ja Etelä-Espanjaa sen sijaan vain 40 %⁽¹⁾. Komissio on ehdottanut pitkän aikavälin tavoitteeksi työllisyysasteen nostamisen noin 70 prosenttiin, mikä vastaisi Yhdysvaltojen ja Japanin tasoa. Koska uusien työpaikkojen luomiseen liittyy myös entisten lakkauttamista ja vanhojen ammattitaitojen häviämistä, komissio katsoo aiheelliseksi korostaa uusien yritysten perustamisen ja nopean kehittämisen merkitystä Euroopan talouden uudistamisen moottorina. Yritysten kilpailukyyn parantaminen on asetettava yleisesti ensiarvoiseen asemaan.

6.2.3. Koska jokaiseen mahdollisuuteen liittyy myös uhkia, alueiden komitea painottaa, että tällä luovalla prosessilla, joka hävittää entisiä työpaikkoja ja ammattitaitoja samalla kun se luo uusia, ei ole mitään syytä edetä maantieteellisellä tasolla tasapuolisesti tai yhdenmukaisesti. Prosessi on ilman muuta väistämätön, mutta se lisää todennäköisesti Euroopan unionin sisäisiä eroja. Tämä Euroopan rakennustyön periaatteiden vastainen dynamiikka saattaisi luoda pitkällä aikavälillä selkeästi vastakkaisia kehityssuuntia. Nimenomaan rakennerahastojen tehtävänä on pyrkiä estämään erojen syntyminen ja luomaan sisäinen tasapaino, joka on perusehto kilpailukyyn tehostamiselle sekä sisä- että maailmanmarkkinoilla. Näin ollen on tärkeää, että paikallinen kehitys otetaan huomioon yhtenä osatekijänä Euroopan unionin työllisyysstrategiassa. AK on täysin samaa mieltä komission kanssa siitä, että paikallistoimijoilla on tärkeä merkitys työpaikkojen luomisessa⁽¹⁾. Tulisikin kiinnittää erityistä huomiota ammattiperinnön suojeluun, uudistettavissa olevien teknisten taitojen hyödyntämiseen ja vanhojen ammattitaitojen uudelleensuuntaamiseen liittyviin kysymyksiin. Siten on myös ehdottoman tärkeää, että työllisyysstrategia kytketään henkisen pääoman ja perusrakenteiden kehittämispolitiikkojen kaikkiin ulottuvuuksiin: yleissivistävään koulutukseen, ammattikoulutukseen, rakennerahastoihin jne.

6.3. Alue- ja paikallistoimijoiden osallistumisen tarve

6.3.1. On selvää, että vaikka Euroopan unionin tasolla on toteutettava uudelleenjako- ja yhteisvastuutoimia, jotta taloudellista ja sosiaalista lähentymistä ja yhteenkuuluvuutta voidaan vahvistaa pitkällä aikavälillä, näitä toimia ei voida toteuttaa ilman tiivistä yhteydenpitoa talouskehityksen paikallistoimijoihin. Alueiden komitea korostaa lisäksi, että on tärkeää ottaa huomioon taloudellisen kehityksen sisäsyntyisyys sen sijaan, että strategiassa rajoitettaisiin ainoastaan kohdetaan etsivien tuotantoinvestointien houkutteluun. Komitea on ehdottanut, että alueet erittelisivät yksityiskohtaisesti vahvuutensa ja heikkoutensa ja pyrkisivät tietoisesti kehittämään ensiksi mainittuja⁽²⁾, jotta kestävä paikalliskehityksen perustana olevien "osaamiskeskusten" kehittämisessä päästäisiin mahdollisimman pitkälle.

6.3.2. Vaikka alueen työllisyysolot voivat muuttua perusteellisesti suuryrityksen asetuttua alueelle tai muutettua sieltä pois, on kuitenkin selvää, että

1. toiminnan pysyvyys riippuu kaikilta osin oleellisesti alueen dynamiikasta, joka voi osaltaan edistää juurtumista alueelle
2. työpaikkojen luominen riippuu ennen kaikkea paikallistoimijoista eikä aina ulkopuolisista päätöksentekotahoista.

6.3.3. Alueiden komitea ja Euroopan alueiden ja kuntien neuvosto (CEMR) ovat laatineet kaudeksi 1999–2000 ohjelman "Paikalliset työllisyystoimet", jolla kunnan- ja kaupunginjohtajia sekä paikallisviranomaisia kannustetaan ottamaan osaa työllisyyden suuntaviivojen toteuttamiseen. Aloite on saanut komission täyden tuen. Alueiden komitea puolestaan kannattaa komission ehdotusta tutkia systemaattisesti alueellisten työllisyys sopimusten toteuttamisesta saatuja kokemuksia, jotta hyvät käytännöt voidaan luetteloida sovellettaviksi myös muualla. AK ehdottaa, että komissio tekee säännöllisen kartoituksen ja toimintaluettelon, joka olisi saatavilla Internetistä ja johon paikalliskehityksen toimijat voisivat liittää omat arvionsa ja kokemuksensa. Aloite tulisi tietysti toteuttaa yhteistyössä alueiden kanssa. Se voitaisiin liittää yhteisön toimielinten Internet-sivuilla jo olevaan sähköiseen foorumiin <http://europa.eu.int/comm/pacts>.

⁽¹⁾ Komission tiedonanto "Työllisyyttä tukeva yhteisön politiikka", KOM(1999) 167 lopull., 21.4.1999.

⁽²⁾ Liite valiokunta 1:n "Aluepolitiikka – Rakennerahastot – Taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus – Rajanylittävä ja alueidenvälinen yhteistyö" lausuntoluonnokseen aiheesta "Kuntien ja alueiden omat aloitteet aluepoliittisina toimintamahdollisuuksina eurooppalaisessa kilpailussa – Valiokunta 1:n kesäkuun 8. päivänä 1999 Augsburgissa pitämän seminaarin päätelmät", CdR 108/99 rev. 1 liite, kesäkuu 1999.

6.4. Alueiden kilpailukyky ja avustusten metsästäjät

6.4.1. Alueiden komitea on aiemminkin varoittanut eräiden monikansallisten ryhmittymien pyrkimyksestä vertailla järjestelmällisesti kaikkia tietyille paikkakunnalle sijoittumista kannustavia tekijöitä (tukipalkkiot, suora ja välillinen tuki, sosiaalietuuksien ja verotuksen dumpaus jne.) ja etsiä siten parhaimmat alueellisen polkumyynnin olosuhteet. "Sitkeästi korkeana pysyvän työttömyyden vuoksi kilpailu yritysten houkuttelemiseksi kiristyy jatkuvasti. Tähän liittyy vaara, että yritysten houkuttelemiseksi suunnitellut lyhyen aikavälin toimet heikentävät kestäväää työllisyyttä." ⁽¹⁾ Tähän liittyy usein avustuksia metsästävien yritysten tuotantoyksiköiden siirtely Euroopan unionin alueella yritysten pyrkiessä hyötymään alueiden välisen tuhoisan kilpailun luomista olosuhteista. Alueiden komitea toivoo edelleenkin, että valtiontukien myöntämisen valvontaa tehostetaan ja että tätä varten käynnistetään tehokkaita toimia sosiaalisen ja ympäristönsuojelullisen polkumyynnin ehkäisemiseksi.

6.4.2. Tukien myöntämisen yleisenä logiikkana on korvata kannattavuusero taloudellisesti vähemmän raskaaksi oletettuihin sijoittumispaikkoihin nähden. Siten vahvistetaan todellisuudessa kyseisen yrityksen epävakautta ja ohjaillaan sen käyttäytymistä ainoastaan kustannustekijöiden perusteella. Kun tärkeimmäksi tekijäksi nousee pelkkä houkuttelevuus, ajattelutapa kääntyy vastoin teollisten ja teknologisten toimien alueellistamispyrkimystä, joka on kestävän työllisyyden ainoa perusta.

6.5. Yritysten suorituskyky ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus: uuden kilpailukyvyn perusta

6.5.1. Teollisuuden muutosten taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia käsitellyt korkean tason työryhmä ⁽²⁾ asettuu kertomuksessaan vastustamaan tätä alueellisen kilpailun vääristymää. Alueiden komitea on tyytyväinen asiantuntijaryhmän päätelmiin ja kannattaa sen analyysiä ja ehdotettuja suuntauksia kokonaisuudessaan. Ryhmän töiden perustana olevan periaatteen mukaan "Euroopan on vastattava haasteisiin yhdistämällä innovointi yhteiskunnalliseen yhteenkuuluvuuteen ja parantamalla muutoksenhallintakykyään."

6.5.2. Teollisuuden dynamiikassa tulee suorituskykyisimpien yritysten antaman mallin mukaisesti yhdistää sopusuhtaisesti esikuva-analyysi, innovaatio ja työmarkkinaneuvottelut. Työmarkkinaneuvottelut ovat yksi työntekijöiden motivoinnin ehdoista ja yrityksen menestymisen avain. Koska sekä yritykset että työntekijät ovat muutoksen tiellä, työntekijöiden työllistettävyyttä (eli heidän kykynsä pysyä mukana työmarkkinoilla) on sekä heidän omalla, heidät palkkaavien yritysten että julkisen vallan vastuulla. Näin yritysten suoritus- ja kilpailukyky yhtäältä ja hyvinvointi ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus toisaalta vahvistavat vastavuoroisesti toisiaan.

6.5.3. Toimivat työmarkkinaneuvottelut ovat perusehto pyrittäessä tähän nousujohteiseen kehitykseen, jossa Euroopan on onnistuttava, jotta se voi pitää paikkansa ja täyttää roolinsa huomisen maailmassa. Teollisuuspolitiikkaa on hoidettava tämän tavoitteen pohjalta ja siihen tulee liittää pitkällä aikavälillä hyvinvointi, sosiaalinen yhteenkuuluvuus sekä yritysten kilpailukyky. Voidaan siis olla samaa mieltä työryhmän asiantuntijoiden kanssa siitä, että "yritysten olisi otettava ohjenuorakseen tavoitella hyvää kilpailukykyä ja tuottavuutta sosiaalinen vastuunsa tuntien". Näin yritykset antavat panoksensa suotuisan ympäristön jatkuvaan rakentamiseen. Tällainen ympäristö takaa niille pitkän aikavälin kilpailukykyyn. Tietoyhteiskunnan työllisyysnäkökulmat ovat rohkaisevia myös siksi, että yritysten kilpailukyvyn avaimena on jo nyt – ja vielä enemmän tulevaisuudessa – niiden levittäytyminen sekä ammattitaitoitsten työntekijöiden saatavuus.

6.5.4. AK korostaa, että rakentava suhde maantieteelliseen yksikköön on perustavanlaatuinen tekijä sellaisten yritysten toiminnalle, jotka soveltavat sen periaatteita ja tekevät siitä kilpailukykyänsä avaintekijän. AK ehdottaa, että määriteltäessä yritys eurooppalaiseksi tai ei-eurooppalaiseksi ja päätettäessä, saako se siten julkista tukea kilpailukykyänsä ylläpitämiseksi ja parantamiseksi, otetaan perustaksi mieluummin yrityksen alueellisuus ⁽³⁾ kuin sen pääomien alkuperä.

6.5.5. Mainittu asiantuntijaryhmä esittää tätä ehdotusta hyvin lähellä olevan suosituksen: "Mikäli yritys irtisanoo työntekijöitä eikä ole tarvittavin toimin turvannut heidän työllistettävyyttään, se pitäisi sulkea valtionavun ulkopuolelle" (mt.).

⁽¹⁾ Valiokunta 1:n "Aluepolitiikka – Rakennerahastot – Taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus – Rajanylittävä ja alueidenvälinen yhteistyö" lausuntoluonnos aiheesta "Aluepolitiikan vaikutus investointitukipaketteihin: uudentyyppinen rakennerahastojen käyttömuoto", CdR 127/99 rev. 1, 21. kesäkuuta 1999.

⁽²⁾ "Kuinka hallita muutosta – teollisuuden muutosten taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia käsitelleen korkean tason työryhmän loppukertomus", 1998.

⁽³⁾ Tämä ei missään nimessä sulje pois "monialueellisuutta", toisin sanoen hajasijoittuneen yrityksen alueellisen juurtumisen monimuotoisuutta.

6.6. Matkailu ja työllisyys

6.6.1. Euroopan unionilla on huomattavia ja erittäin monipuolisia mahdollisuuksia matkailussa. Euroopan matkailuteollisuus on tärkeä työllisyyslähde, jonka vaikutusta tulee lisätä kehittämällä sen kilpailukykyä. AK painottaa, että työllisyysmahdollisuuksien tarjoamisen lisäksi ala edistää Euroopan unionin jäsenvaltioiden keskinäistä sosiaalista lähentymistä sekä lähentymistä muihin kansoihin matkailijoiden vapaasta liikkumisesta johtuvien suorien yhteyksien ja vaihdon ansiosta.

6.6.2. Euroopan matkailutarjonnan jokaista osa-aluetta tulee ilman muuta hyödyntää. Koska Eurooppa on niin monipuolinen, on mahdollista vastata hyvin laajaan kysyntään budjetin, ikäryhmien, matkakohteiden erityispiirteiden ym. pohjalta. Tarjonnan arvoa lisää myös niiden ratkaisujen moninaisuus, joita voidaan esittää resursseja yhdistämällä (kiertomatkat). Alueiden komitea pitää tärkeänä Euroopan matkailutarjonnan markkinoinnin tietynlaista yhdistämistä, jolloin voitaisiin vähentää keskittymistä muutamiin suosituimpiin kohteisiin (kuuluisimmat ranta- ja vuoristokohteet, arvokkaat kaupunkikohteet jne.). On hyödynnettävä myös pienien matkustajamäärien vastaanottamiseen pystyvien alue- ja paikalliskohteiden viehätysvoimaa kuitenkin niin, ettei kyseisten kohteiden laadukkuutta ja alkuperäisyyttä turmella vaan edetä kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti. Tällainen sekä yksittäisille henkilöille että ryhmille (matkanjärjestäjät) kohdennettu suuntaus antaa parhaimmat tulokset myös työllisyyden alueellisessa jakautumisessa.

6.6.3. Koska Euroopan unionilla ei ole virallista matkailupolitiikkaa, matkailualan tarpeet otetaan harvoin huomioon suunniteltaessa esim. kuluttaja-, ympäristönsuojelu- ja liikennepolitiikkaa, jotka kuitenkin sivuavat EU:n matkailupolitiikkaa. Euroopan matkailuelinkeinon maailmanlaajuisen kilpailukyvyyn varmistamiseksi sen oikeutetut vaatimukset on otettava riittävästi huomioon integroimalla matkailu muuhun EU-politiikkaan.

6.6.4. Komitea muistuttaa, että euroopanlaajuisen liikenne- ja tietoliikenneverkkojen perusrakenteiden alalla tehtävät toimet vaikuttavat suoraan Euroopan matkailuteollisuuden kilpailukykyyn. Komitea suosittaa erityisesti, että tämä ulottuvuus otetaan huomioon varustetasoa koskevia linjapäätöksiä tehtäessä.

6.6.5. Komitea kannattaa periaatetta, jota komissio esittää matkailua ja työllisyyttä käsittelevän korkean tason asiantunti-

jaryhmän laatimien selvitysten pohjalta⁽¹⁾. Komission mukaan tulisi luoda Euroopan matkailualan online-seurantaverkko (EurONeT), jonka avulla voitaisiin täyttää tällä hetkellä Euroopassa vallitseva matkailualan tietotyhjiö. Seurantaverkko yhdistäisi toisiinsa luotettaviksi todistettuja tietolähteitä uuden teknologian tarjoamien mahdollisuuksien avulla AK suosittaa, että tämä yhden luukun periaate ulotettaisiin Internetin avulla maantieteellisesti mahdollisimman laajalle, jotta voitaisiin edistää aiemmin mainitun kaltaista sopusointuista ja kestävää kasvua sekä päästää ne alueet pois eristyksestä, jotka sitä toivovat. On selvää, että tällaisessa toiminnassa alueilla tulisi olla välittäjän ja paikalliskoordinaattorin rooli ja että toiminta tulisi toteuttaa kyseisten paikallisyhteisöjen vapaaehtoisuuden pohjalta. Tällaisella verkolla voitaisiin tukea myös matkailualan ammattilaisten ja asianomaisten paikallisyhteisöjen välistä kokemusten vaihtoa.

7. Kulttuuri, koulutus sekä teollis- ja tekijänoikeudet

7.1. Selkeä ja lopullinen kannanotto kulttuuripolitiikasta koskevaan keskusteluun

7.1.1. Alueiden komitea on tyytyväinen, että komission tiedonannossa otetaan huomioon tarve säilyttää Euroopan erityisluonne erityisesti kulttuurin ja kulttuuriperinnön osalta. Yhdysvalloista ja "uudesta maailmasta" poiketen "vanhan mantereen" kulttuurin erityisluonne pohjautuu ennen kaikkea sen monimuotoisuuteen. Tämä kansojen, mutta myös alueiden tasolla ilmenevä monimuotoisuus on sidoksissa historiaan. Se on osa Euroopan rikkautta etenkin kulttuurin alalla mutta myös taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti sekä luovuuden kaikissa muodoissa (kirjallisuus, taide, intellektuaalinen ulottuvuus yleensä, tekniikka jne.).

7.1.2. Tämä piirre selittää suurelta osin, miksi teollistuminen on elokuvan kaltaisilla aloilla ollut osittaista ja usein ajallisesti rajallista (Boulognen studiot, Cinécittà jne.). Ei ole saatu kokoon riittävää kriittistä massaa, jotta olisi voitu kilpailla Hollywoodin ylivoimaisten studioiden kanssa⁽²⁾. Luovuuden ja siten kulttuurin monimuotoisuuden säilyttäminen yhtenä Euroopan perusarvoista edellyttää, ettei kulttuuri- ja

(1) "Komission tiedonanto neuvostolle, Euroopan parlamentille, talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Matkailuun liittyvän työllistämispotentiaalin tehostaminen – Matkailua ja työllisyyttä käsittelevän korkean tason asiantuntijaryhmän päätelmien ja suositusten seuranta", KOM(1999) 205 lopull. "Euroopan matkailu – Uusia työllisyyskumppanuuksia", Matkailua ja työllisyyttä käsittelevän korkean tason asiantuntijaryhmän päätelmät ja suositukset, Euroopan komissio, PO XXIII, lokakuu 1998.

(2) Ks. C.A. Michalet, *Le drôle de drame du cinéma mondial, La Découverte*, Paris, 1987, sekä P.J. Benghozi ja C. Delage (toimittaneet), *Une histoire économique du cinéma français, regards croisés franco-américains*, L'Harmattan, Paris, 1997.

erityisesti audiovisuaalialaa vedetä raa'asti mukaan kilpailuun, vaan se jätetään kilpailukykyajattelun ulkopuolelle. Vaikka luomistyötä halutaan säästää ja suojella, sellaiset sitä tukevat tekniset alat kuin multimedia- ja digitaalitekniikka eivät voi kuitenkaan jäädä syrjään kilpailun dynamiikasta.

7.1.3. On suotavaa, että Euroopan unioni muotoilee ja hyväksyy selkeän yhteisen kannan asiaan, jotta se voi päättävästi suojella alaa seuraavilla WTO-neuvottelukierroksilla.

7.2. Kilpailukyky, kulttuuri ja kasvatus

7.2.1. Alueiden komitea kannattaa komission näkemystä, jonka mukaan koulutusjärjestelmä on valjastettava dynaamisen ja yhtenäisen Euroopan rakentamiseen. Koulutusjärjestelmän uudistaminen tapahtuu epäilemättä lähentämällä koulutusta yrityksiin sekä talous- ja sosiaalielämään. Tämä ei tarkoita koulutusjärjestelmän riippumattomuuden kyseenalaistamista, sillä koulutuksen tehtävät ulottuvat ilman muuta laajemmalle kuin pelkästään talouden vaikutuspiiriin. Koulutuksen antamat valmiudet tulee kuitenkin suhteuttaa paremmin yritysten nykyisiin ja tuleviin tarpeisiin. Lisäksi on tärkeää, että koulutusjärjestelmän avulla vähennetään oleellisesti kansalaisten ja yritysmaailman välimatkaa sekä levitetään yritys- ja innovaatiokulttuuria.

7.2.2. Alue- ja paikallistoimijoiden tulee huomioida yrittäjyysasennekasvatus kaikessa koulutuspolitiikassaan läpäisyperiaatteella. Koulujen ja korkeakoulujen tulee perehdyttää oppilaita yrityksiin ja niiden toimintatapoihin. Tämän lisäksi yrittäjyyden edistäminen tulee ulottaa sekä organisaatioiden sisäiseen yrittäjyyteen että yrittäjyysasenteen kehittämiseen.

7.2.3. Yrittäjähengen levittämisessä tulee tukeutua enemmän paikallistasoon, sillä uusia työpaikkoja luovat etenkin uudet tai kasvumahdollisuuksiltaan vahvat pk-yritykset. Maantieteellisen läheisyyden tasolla tulee myös pystyä poistamaan harhakuvitelmat suljetusta ja vain palkansaajille avoimesta yritysmaailmasta. Alueiden komitean mielestä yritysten avaamista yhteiskuntaan tulisi edistää järjestämällä enemmän yrittäjävierailuja kouluille, lukioille tai korkeakouluille sekä kansalaisille, jotka yksinkertaisesti haluavat tutustua alueensa teolliseen ja teknologiseen perintöön. On myös hyödynnettävä olemassa olevia välineitä, toisin sanoen organisaatioita, jotka levittävät valtakunnallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla tieteellistä ja teknologista kulttuuria suuren yleisön keskuuteen ja koulutusjärjestelmään. Ranskasta voidaan mainita esimerkkinä valtakunnallisella tasolla Villetten tiede- ja teollisuuskeskus Pariisissa ja alueellisella tasolla tieteellis-teknis-teolliset

keskukset (CCSTI). Alueiden komitea ehdottaa, että tällaiset organisaatiot rekisteröidään Euroopan unionin tasolla ja pyritään löytämään parhaimmat keinot levittää käytänteitä ja kokemuksia ja tavoitteiden saavuttamiseksi järjestetään rahallista tukea.

7.2.4. Alueiden komitea kannattaa toisaalta komission näkemystä, jonka mukaan riskinoton edistämiseen kuuluu erottamattomasti myös epäonnistumisen hyväksyminen. Tämä on todellinen kulttuuriongelma, joka ilmenee epäilemättä eri tavoin Euroopan unionin valtioissa ja alueilla. Epäonnistumisen oikeus, jonka amerikkalainen kulttuuri tunnustaa, on ilmeisesti välttämätön yksilöllisen aloitteellisuuden ja yrittämisen vapauden levittämiseksi. Se edellyttää kehitystä säästöjen (konkurssioikeus), rahoituksen (riskipääoma) ja tietenkin kasvatuksen tasolla.

7.2.5. Aiheeseen liittyy vielä kysymys ammattipätevyyden vastavuoroisesta tunnustamisesta Euroopan unionissa. On tarpeen edistää tutkintotodistusten vastaavuutta ja tunnustamista jäsenvaltioiden välillä. Alueiden komitea korostaa kuitenkin, ettei koulutusosalalla tule pyrkiä yhtenäiseen eurooppalaiseen malliin, sillä Euroopan monimuotoisuus on rikkaus. Hallinnollisesti hajautetuille aloitteille tulee jättää tilaa, jotta Euroopan alueiden taloudellista, sosiaalista, kulttuurista ja historiallista monimuotoisuutta voidaan hyödyntää henkisen pääoman muodostamisessa. Koheesio ei tässäkin tapauksessa tarkoita yhdenmukaistamista. Liian tehokas tunnustusjärjestelmä johtaisi erityisesti paikallisten tutkintotodistusten mitätöimiseen ja koulutusjärjestelmän uudenlaiseen keskittämiseen, jota tulee nimenomaan välttää. Amerikkalaisten yliopistojen vahvuus on sitä paitsi juuri siinä, että ne ovat leimallisesti erilaisia, niitä on paljon ja niillä on omat erityispiirteensä.

7.3. Teollis- ja tekijänoikeuksien suoja

7.3.1. Teollis- ja tekijänoikeuksien nykytilanteelle Euroopassa on ominaista patenttijärjestelmien monimutkaisuus ja niiden keskeneräisyys. Lisäksi innovaatioiden suojauksessa on kulttuurista johtuvia puutteita. Komission tiedonannossa mainitsemat huomattavat viivästykset ja niiden seuraukset Euroopan yritysten kilpailukyvyllä johtuvat suurelta osin näistä kahdesta tekijästä.

7.3.2. Todellisuudessa ongelma on kaksi- tai peräti kolmitahoinen. Se liittyy ensisijaisesti kysymykseen sellaisen todellisen yhtenäisen yhteisöpatentin kehittamisestä, jolla voidaan taata kaikkialla Euroopan unionin markkinoilla pätevä suoja yhdellä hakemuksella. Tämän välineen luomista on pidettävä välttämättömänä ehtona yhtenäismarkkinoiden loppuun saattamiselle. Sen lisäksi, että järjestelmä yhdenmukaistaa hallintoja oikeusmenettelyt, se edellyttää myös yhtenäistä tietokantaa tähänastisista patenteista, toisin sanoen todellista eurooppalaisen kekseliäisyyden rekisteriä, suurenmoista teknisen tiedon avainta Euroopan teknologian ja teollisuuden mahdollisuuksiin.

7.3.3. Toinen kysymys liittyy Euroopan maailmanlaajuisesti korkeatasoiseksi tunnustetun tieteellisen potentiaalin hyödyntämiseen. Kaikkien tutkimuslaitosten kannattaa toki luoda omat tehokkaat rakenteensa tutkimustulosten hyödyntämiseksi. Ne on kuitenkin usein jo luotu, mutta ne eivät vastaa sitä toiminnan tasoa, jota kyseisten tutkimustöiden dynamiikka vaatisi. Syynä tähän on varmastikin se, ettei tutkijoilla ole tottumusta eikä motivaatiota suojata omia teollis- ja tekijänoikeuksiaan ja tieteellisen työnsä hyödyntämistä, sekä se, että voimassa olevat säännökset muodostavat esteitä, jotka haittaavat tutkimuksen ja teollisuuden yhteenkytkentää. Ranskassa valmisteltavalla innovaatiolakiesityksellä pyritään helpottamaan tutkijoiden omien yritysten perustamista sekä hyväksymään tutkijoiden osallistuminen yksityisten yhtiöiden hallintoon. Kyseiset käytännöt vaihtelevat Euroopan unionin jäsenvaltioiden kesken, ja tarvittaisiin yleisselvitys, josta kävisi ilmi erityispiirteet, säännöspuitteet ja viimeaikainen kehitys. Kehitys kulkee kohti korkeakoulujen kasvavaa rahoituksellista ja toiminnallista riippumattomuutta. Tämän kehityksen tulisi auttaa Euroopan korkeakouluja luomaan amerikkalaistyylinen tutkimusten taloudellinen hyödyntämisyjärjestelmä. Muutamat opinahjot, kuten Cambridgen yliopisto, ovat jo kehittäneet esimerkkikäytäntöjä, joita kannattaisi hyödyntää.

7.3.4. Ongelmalla on kolmaskin, pk-yritysten ulottuvuus. Pk-yritykset eivät ole erityisen perehtyneitä patenttien käyttöön ja teollis- ja tekijänoikeuksien suojaan sekä menettelyn kankeuden että sen kustannusten takia (kustannukset ovat Euroopassa 2–3 kertaa suuremmat kuin Yhdysvalloissa). Pk-yritykset muodostavat merkittävän innovaatiopotentiaalin, mutta kaiken suojan ulkopuolella olevina ne jäävät kauas todellisista taloudellisista mahdollisuuksistaan ja toimivat paremmin aseistautuneiden kilpailijoidensa muodostaman uhan alaisina. Lisäksi ne ovat usein kyvyttömiä turvautumaan oikeuden apuun ja puolustamaan saavutuksiaan tuomioistuimissa.

7.3.5. Konkreettiseksi ratkaisuksi tällä huolestuttavalla alalla alueiden komitea tarjoutuu osaltaan muokkaamaan asenteita ja käytäntöjä läheisten suhteidensa avulla, joita sillä on useisiin asianomaisiin toimijoihin. Komitea ehdottaa, että pohditaan mahdollisuutta perustaa Euroopan alueille alueellisia teollis- ja tekijänoikeustoimistoja, jotka edustaisivat kentällä sekä Euroopan patenttivirastoa että jäsenvaltioiden teollis- ja tekijänoikeuslaitoksia⁽¹⁾. Nämä toimistot voisivat hoitaa monentasoisia tehtäviä. Ensinnäkin ne voisivat huolehtia tiedotuksesta ja toimia yhteisen eurooppalaisen patentin hakemusten jättöpaikkoina heti, kun kyseinen patenttijärjestelmä on saatu toteutettua. Ne voisivat antaa tietoja ja neuvontaa asianomaisille tahoille, erityisesti pk-yrityksille ja tutkimuslaboratorioille.

Niiden tulisi myös osaltaan edistää tieteellisen tuotannon hyödyntämistä. Ne kannustaisivat tutkijoita ja yrityksiä kumppanuuteen ennen kaikkea alueellisten innovaatio-ohjelmien yhteydessä. Näin voitaisiin toivoa tutkimustoiminnan juurtuvan ja sen alueellisten vaikutusten kasvavan. Alue toimistojen tulisi myös kehittää paikallista teollis- ja tekijänoikeuskulttuuria informoimalla ja valveuttamalla teollisuuden ja tutkimusalan toimijoita sekä suurta yleisöä ja kasvattajia.

7.3.6. Voidaan vielä lisätä, että tällaisten teollis- ja tekijänoikeuden alueellisten välitystoimistojen perustaminen mahdollistaisi samalla yhtenäisen tietokannan muodostamisen alueilla myönnettyistä patenteista. Patenttijärjestelmällä on itseasiassa kaksitahoinen tavoite: keksijän suojaaminen ja patenttien sisältämän teknisen tiedon levittäminen tuotantojärjestelmän välityksellä. Olisi siis mahdollista koota perustiedot alueilla myönnettyistä patenteista ja siten alueella toimivien yritysten asiantuntemuksesta. Tällainen tietokanta edistäisi huomattavasti tekniikan levittämistä ja teknologisen potentiaalin alueellistamista helpottamalla kumppanuuksien ja teknologisen täydentävyyden etsintää paikallistasolla.

7.4. Patenttijärjestelmän yleispätemättömyys, esimerkkinä tietokoneohjelma

7.4.1. Alueiden komitea kiinnittää komission huomion patenttisuojan yleispätemättömyyteen sekä vaaraan, joka saat-
taa aiheutua järjestelmällisestä turvautumisesta teollis- ja tekijänoikeuspatenttiin. Nämä kysymykset koskevat pääasiassa uutta teknologiaa sekä ennen kaikkea tietotekniikkaa ja biotie-
teitä, joista käydään laajaa ja kiihkeää keskustelua.

7.4.2. Tietokoneohjelmien tapauksessa alan tärkeimmissä maissa 60-luvulta käydyissä keskusteluissa on aina lopuksi päädytty tekijänoikeusjärjestelmään, vaikka se ei oikeudellisilta puitteiltaan kunnolla sovellu alan erikoisluonteeseen. Yhteisön direktiivi tammikuun 1. päivältä 1993 oli oikeansuuntainen, sillä sen avulla edistetään ohjelmien yhteentoimivuutta ja siten torjutaan määräävään markkina-asemaan tähtääviä kilpailunvastaisia strategioita. Yhdysvaltojen oikeuskäytännössä on kuitenkin jo vuosia jouduttu myöntämään patentteja tietokoneohjelmien ”osille”, vaikka tähän aluksi suhtauduttiin torjuvasti. Yhdysvallat painostaa Euroopan yhteisöä yhä voimakkaammin vastaavan patenttikäytännön hyväksymiseksi myös Euroopassa.

⁽¹⁾ Eräissä jäsenvaltioissa on jo tällaisia toimistoja, esimerkiksi INPI Ranskassa.

7.4.3. Tämä on yksi tärkeimmistä haasteista. Kyseinen käytäntö on uhka alan innovaatiodynamiikalle, sillä se johtaa tiedon ja menettelyjen lokeroitumiseen, joka estää kokonaisvaltaisen yhdistelyn⁽¹⁾. Yhdysvalloissa haettujen ja myönnettyjen patenttien joukossa on lukemattomia menetelmä- ja jopa algoritmisuojausjauksia. Monet niistä täyttävät vain näennäisesti uutuuden ja alkuperäisyyden kriteerit, jotka ovat periaatteessa patentin myöntämisen ehto⁽²⁾. Tietokoneohjelmien patentoinnin institutionaalistaminen olisi ase, joka vahvistaisi alan suurten amerikkalaisyhtiöiden määräävää markkina-asemaa. Se muodostaisi suoran uhan alalla toimiville innovatiivisille pk-yrityksille sekä Euroopassa että Yhdysvalloissa ja muissa EU:n ulkopuolisissa maissa. Se olisi lisäksi merkittävä haitta Euroopan tietokoneohjelmateollisuudelle, jonka kilpailukyky ei riitä kaupalliseen läpimurtoon korkeatasoisesta asiantunteuksesta huolimatta.

8. Päätelmät ja suositukset

8.1. Alueiden komitea muistuttaa tämä analyysin pohjalta, että Euroopan unionin tulee määrätietoisesti huolehtia Euroopan yritysten kilpailukykyä, sillä se on Euroopan rakennustyön onnistumisen, työllisyyden, hyvinvoinnin ja vaurauden sekä kasvun ja kestävä kehityksen ehto kaikilla Euroopan alueilla. Komitea muistuttaa, että kilpailukyvyn tavoite ei ole vastakkainen sosiaalisen yhteenkuuluvuuden, oikeudenmukaisuuden, ihmisoikeuksien kunnioittamisen ja ympäristönsuojelun kriteereille. Komitea huomauttaa lisäksi, että sosiaalidialogia ei tule nähdä eurooppalaisesta mallista johtuvana rasitteena vaan rakentavana tekijänä Euroopan pitkän aikavälin kilpailukyvyn kannalta.

8.2. Talouden ja teknologian maailmanlaajuistuessa alue- ja paikallistaso saa paradoksaalista kyllä uutta merkitystä teollisuuden ja innovaatioiden dynamiikassa. Tämän tilanteen seurauksia tulee arvioida samanaikaisesti eri tasoilla. Paikalliskehityksessä ja työllisyydessä saavutetut tulokset auttavat onnistumaan Euroopan rakentamisessa. Näihin tavoitteisiin pyrkiminen kuuluu siten kaikkien sekä paikallis- että yhteisötason julkisten elinten vastuulle. Paikalliskehitys on työpaikkojen luomisen perusta ja sitä tulee näin ollen pitää ensisijaisena tekijänä kilpailukykyistä Eurooppaa rakennettaessa. Alueiden komitea onkin jo korostanut TTK:n alueellisen potentiaalin ja osaamiskeskusten muodostamisen merkitystä, sillä ne edistävät alueellista erikoistumista ja alueiden aktiivista osallistumista teollisuuden ja kokonaistuotannon dynamiikkaan.

8.3. Nämä huomiot osoittavat, miten virheellistä olisi nähdä alueiden kilpailukyky yksinomaan niiden kykyä houkutellessa tuotantoinvestointeja ilman, että otetaan huomioon niiden kyky pitää kiinni näistä investoinneista ja tarjota investoinneille suotuisat paikalliskehitysolot eli mahdollisuus juurtua alueelle. Alueiden komitea varoittaa yrityksille suunnattavien houkuttimien huutokauppaamisesta sekä tästä mahdollisesti aiheutuvasta sosiaalisen ja verotuksellisen polkumyynnin logiikasta. Komitea ehdottaa, että julkisten sijoittumistukien valvontaa tiukennetaan yhteistyössä valtion ja paikallistason viranomaisen kanssa. Paikallisissa kehityshankkeissa tulee yhdistää mahdollisuuksien mukaan kyky houkutellessa ulkoisia investointeja ja sisäsyntyinen kehitys. Tämä näkemys vahvistaa alueellisten tuotantorakenteiden kestävyyttä helpottamalla yritysten juurtumista alueille aikana, jolloin maailmanlaajuistumisprosessin luonnollisena seurauksena näyttää olevan yritysten kiertolaisuus.

8.4. Alueiden komitea toivoo, että Euroopan unioni antaa tukensa toimijoiden verkottumisalotteille sekä tutkimus- ja innovaatioalotteille, jotka perustuvat teollisuuden ja teknologian toimijoiden osaamisen ja täydentävyyden hyödyntämiseen alueelliselta pohjalta. Lisäksi on toivottavaa, että julkishankintojen markkinat toimitusvälineinä aktiivisena koekenttänä (laatuvaatimusten määrittely, testit jne.) ja starttipääoman muodostumisen takaajina.

8.5. Alueiden komitea korostaa uuden aikaisen tietotekniikan käyttömahdollisuuksien edistämistä ja helpottamista pk-yrityksissä etenkin kehittyneiden viestintäteknologioiden ja niihin liittyvien perusrakenteiden avulla. Tällainen toiminta edellyttää kuitenkin mahdollisille käyttäjille suunnattua kiinnostavaa ja edullista koulutusta ja toisaalta teknologiaan, oikeusasioihin, verotukseen jne. liittyvän tiedon tarjonnan parantamista koko Euroopan tasolla. Alueiden komitea ehdottaa, että ennen näihin toimiin ryhtymistä luetteloidaan alan tutkimukset (tietoteknologian perusrakenteiden rooli pk-yritysten kehityksessä) ja jo käytössä olevat tietotekniset resurssit.

8.6. Alueiden komitea yhtyy näkemykseen, jonka mukaan kilpailukykyistä Eurooppaa ei voida rakentaa ilman euroopanlaajuisten perusrakenteiden merkittävää vahvistamista. Komitea painottaa niiden elintärkeää merkitystä paitsi suuryrityksille myös pk-yrityksille, joille näin avautuu mahdollisuus parantaa ja nopeuttaa sopeutumistaan Euroopan kilpailutilanteeseen. Liikenteessä tämä vahvistaminen tapahtuu kehittämällä eurooppalaisia luotijunalinjoja, Euroopan lentoliikenteen uudelleenjärjestelyillä, kehittämällä Euroopan vesiliikenneverkkoa ja luomalla intermodaalisia keskuksia. Rautatie- ja maantieliikenteen yhdistelyä koskeissa kysymyksissä jäsenvaltiotasolla toteutettavat päätökset on pikaisesti koordinoitava, mikäli yhteiseen kaavaan pääseminen osoittautuu mahdottomaksi.

(1) Ks. esimerkiksi J.B. Zimmermann, "Un régime de droit d'auteur: la propriété intellectuelle du logiciel", *Réseaux*, Numéro spécial sur la Propriété Intellectuelle, no: 88/89, maaliskuu-kesäkuu 1998.

(2) Aikaisemmin myönnettyjä patenteista ei ole pidetty rekisteriä, ja kaikki niitä koskevat tutkimukset ovat summittaisia ja epäluotettavia.

8.7. On toivottavaa, että Euroopan unioni sitoutuu uuden tieto- ja tietoliikenneteknologian määrätietoiseen kehittämiseen niin määrän, tiheyden kuin laadun osalta. Alueiden komitea painottaa erityisesti, että välineitä ja sisältöä koskevia toimia ei pidä erottaa toisistaan. On luotava suorituskykyisiä ja helposti käytettäviä verkkoja. Erityisesti on nopeutettava kapasiteetiltaan huipputasoisien Internetin toteuttamista. Sisällön osalta on mietittävä sellaisen yleisen politiikan käynnistämistä, jossa tietojen toimittamisvelvoite jakautuu tasapuolisesti Euroopan unionin, jäsenvaltioiden ja alueiden kesken.

8.8. Rahoituslähteiden käytettävyyden osalta tehokkaan riskipääomajärjestelmän luominen on elintärkeää Euroopan yritysten kilpailukykylle kuitenkin sillä ehdolla, ettei rahoituksen saantia rajata suuriin rahoitusalan keskuksiin, vaan se ulotetaan myös alueille. Alueiden komitea kannattaa myös "yrityslautakuntien" perustamista alueille. Ne toimisivat tukea myöntävien julkisten elinten, pankkien ja yrittäjien välisinä clearing-eliminä ja pystyisivät tekemään lyhyessä ajassa joko myönteisen tai kielteisen rahoituspäätöksen. Lisäksi alueiden komitea toistaa suhtautuvansa varauksellisesti eläkerahastojen osallistumiseen riskipääomarahoitukseen. Tämä pitäisi sallia ainoastaan, mikäli tarkoitusta varten laaditaan asianmukaiset suuntaviivat.

8.9. Täydentävästi rahoituskysymysten osalta alueiden komitea korostaa pk-yritysten ja erityisesti vasta perustettujen tai kasvuvaiheessa olevien pk-yritysten johtajille suunnatun koulutuksen merkitystä. Pk-yritysten johdon asiantuntemus on yleensä joltain muulta alalta kuin yritysten perustamisesta. Asiaa koskevia aloitteita on tehty siellä täällä erityisesti yritys-hautomoiden yhteydessä. Olisi toivottavaa, että aloitteet kartoitetaan ja että tehokkaimmista johtoportaan tukitoimista laaditaan selvitys.

8.10. Alueiden komitea ja Euroopan alueiden ja kuntien neuvosto (CEMR) ovat laatineet kaudeksi 1999–2000 ohjelman "Paikalliset työllisyystoimet". Aloite on saanut komission täyden tuen. AK puolestaan kannattaa komission ehdotusta tutkia systemaattisesti alueellisten työllisyys sopimusten toteuttamisesta saatuja kokemuksia, jotta hyvät käytänteet voidaan luetteloida välitettäväksi muille alueille. Komitea ehdottaa, että luettelo liitetään yhteisön toimielinten Internet-sivuilla jo olevaan sähköiseen foorumiin.

8.11. Koska jokaiseen mahdollisuuteen liittyy myös uhkia, alueiden komitea painottaa, että tällä prosessilla, joka hävittää entisiä työpaikkoja ja ammattitaitoja samalla kun se luo uusia, ei ole mitään syytä edetä maantieteellisellä tasolla tasapuolisesti tai yhdenmukaisesti. Tämä prosessi saattaa jyrkentää Euroopan unionin sisäisiä eroja. Näin ollen on tärkeää, että paikallinen

kehitys otetaan huomioon yhtenä osatekijänä Euroopan unionin työllisyysstrategiassa. Näin ollen on myös tärkeää, että yhteisö estää omaksumiensa tehtävien mukaisesti tämän prosessin, joka syventää unionin sisäisiä eroja, ja toteuttaa asianmukaisin välinein toimia, jotta tämän hajoittavan prosessin vaikutuksista ei tulisi peruuttamattomia suojelemalla ainakin olemassaolevaa ammatillista perintöä, uudistettavissa olevaa teknistä tietoutta ja henkilöresursseja, jotka ovat uudelleen työllistettävissä.

8.12. AK korostaa, että rakentava suhde maantieteelliseen yksikköön on perustavanlaatuinen tekijä sellaisten yritysten toiminnalle, jotka soveltavat sen periaatteita ja tekevät siitä kilpailukykyä avaintekijän. AK ehdottaa, että määriteltäessä yritys eurooppalaiseksi tai ei-eurooppalaiseksi ja päätettäessä, saako se siten julkista tukea kilpailukykyä ylläpitämiseksi ja parantamiseksi, otetaan huomioon yrityksen alueellisuus.

8.13. Alueiden komitean mukaan unionin tulee matkailuun liittyvää EU-politiikkaa suunniteltaessa varmistaa, että matkailuelinkeinon edut otetaan huomioon. Tähän on päästävä pikaisesti, sillä matkailu on paljon työvoimaa vaativa ala, joka kilpailukykyä ansiosta tarjoaa hyvät mahdollisuudet luoda työpaikkoja erityisesti eniten työttömyydestä kärsiville aktiiviväestön ryhmille (nuoret ja naiset).

8.14. Komitea muistuttaa, että euroopanlaajuisten liikenne- ja tietoliikenneverkkojen perusrakenteiden alalla tehtävät toimet vaikuttavat suoraan Euroopan matkailuteollisuuden kilpailukykyyn. Komitea suosittaa erityisesti, että tämä ulottuvuus otetaan huomioon varustetasoa koskevia linjapäätöksiä tehtäessä.

8.15. Komitea kannattaa periaatetta, jota komissio ehdottaa noudatettavaksi Euroopan matkailualan online-seurantaverkon (EurONeT) luomiseksi. Komitea suosittaa, että tämä yhden luukun periaate ulotettaisiin Internetin avulla maantieteellisesti mahdollisimman laajalle, jotta voitaisiin edistää sopusointuista ja kestävästä kasvusta sekä päästä ne alueet pois eristyksistä, jotka sitä toivovat. Tällä verkolla voitaisiin tukea myös matkailualan ammattilaisten ja asianomaisten paikallisyhteisöjen välistä kokemusten vaihtoa.

8.16. Alueiden komitea toivoo, että Euroopan unioni antaa selkeän ja lopullisen kannanoton kulttuuripoikkeusta koskevassa keskustelussa. Luovuuden ja siten kulttuurin monimuotoisuuden säilyttäminen yhtenä Euroopan perusarvoista edellyttää, ettei kulttuuri- ja erityisesti audiovisuaalialaa vedetä raa'asti mukaan kilpailuun vaan se jätetään kilpailukykyajattelun ulkopuolelle. Vaikka luomistyötä halutaan säästää ja

suojella, sellaiset sitä tukevat tekniset alat kuin multimedia- ja digitaalitekniikka eivät voi kuitenkaan jäädä syrjään kilpailun dynamiikasta. On suotavaa, että Euroopan unioni muotoilee ja hyväksyy selkeän yhteisen kannan asiaan, jotta se voi päättävästi suojella alaa seuraavilla WTO-neuvottelukierroksilla.

8.17. Alueiden komitean mielestä yritysten avaamista yhteiskuntaan tulisi edistää järjestämällä enemmän yritysvierailuja kouluille, lukioille tai korkeakouluille sekä kansalaisille, jotka yksinkertaisesti haluavat tutustua alueensa teolliseen ja teknologiseen perintöön. Komitea ehdottaa, että tuetaan aktiivisesti järjestöjä, jotka levittävät valtakunnallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla tieteellistä ja teknologista kulttuuria suuren yleisön keskuuteen ja koulutusjärjestelmään. Komitea ehdottaa, että tällaiset organisaatiot rekisteröidään Euroopan unionin tasolla ja pyritään löytämään parhaimmat keinot levittää käytänteitä ja kokemuksia ja tavoitteiden saavuttamiseksi järjestetään rahallista tukea.

8.18. Ammattipätevyyden vastavuoroisen tunnustamisen osalta Euroopan unionissa on tarpeen edistää tutkintotodistusten vastaavuutta ja tunnustamista jäsenvaltioiden välillä. Alueiden komitea korostaa kuitenkin, ettei koulutusallalla tule pyrkiä yhtenäiseen eurooppalaiseen malliin, sillä Euroopan monimuotoisuus on rikkaus. Koheesio ei tässäkään tapauksessa tarkoita yhdenmukaistamista. Liian tehokas tunnustusjärjestelmä johtaisi erityisesti paikallisten tutkintotodistusten

mitätöimiseen ja koulutusjärjestelmän uudelleen keskitämiseen, jota tulee nimenomaan välttää.

8.19. Alueiden komitea ehdottaa, että pohditaan mahdollisuutta perustaa Euroopan alueille alueellisia teollis- ja tekijänoikeustoimistoja, jotka edustaisivat kentällä sekä Euroopan patenttivarastoa että jäsenvaltioiden teollis- ja tekijänoikeuslaitoksia. Nämä toimistot voisivat hoitaa monentasoisia tehtäviä. Ne voisivat huolehtia tiedotuksesta ja neuvonnasta ja toimia yhteisen eurooppalaisen patentin hakemusten jättöpaikka heti, kun kyseinen patenttijärjestelmä on saatu toteutettua. Niiden tulisi myös osaltaan edistää tieteellisen tuotannon hyödyntämistä ja kannustaa tutkijoita ja yrityksiä kumppanuuteen sekä kehittää teollis- ja tekijänoikeuskulttuuria alueilla. Nämä toimistot voisivat myös muodostaa tietokannan alueilla myönnettyistä patenteista ja siten alueella toimivien yritysten asian-
tuntemuksesta. Tällainen tietokanta helpottaisi etenkin kumppanuuksien ja teknologisen täydentävyyden etsintää paikallistasolla.

8.20. Lopuksi alueiden komitea kiinnittää komission huomion patenttisuojan yleispätemättömyyteen sekä vaaraan, joka saattaa aiheutua järjestelmällisestä turvautumisesta teollis- ja tekijänoikeuspatenttiin. Nämä kysymykset koskevat pääasiassa uutta teknologiaa sekä ennen kaikkea tietotekniikkaa ja biotie-
teitä, joista käydään laajaa ja kiihkeää keskustelua. Tietokoneohjelmien alalla nykyisin vallitseva sekava tilanne ilmentää suuntausta, johon ei tule taipua, vaan on pyrittävä pitämään yllä maltillisuuden ja kilpailun henkeä, joka on johtajatuksena vuonna 1993 annetussa yhteisön direktiivissä.

Bryssel 18. marraskuuta 1999.

Alueiden komitean

puheenjohtaja

Manfred DAMMEYER